

Eskiyeni

ISSN: 1306-6218 e-ISSN: 2636-8536

www.dergipark.gov.tr/eskiyeni

Sayı / Issue: 38 (Mart / March 2019)

Yayıncı / Publisher

Anadolu İlahiyat Akademisi Eğitim ve Yay. Ltd. Şti.
Adına / Owner on behalf of the *Anatolian
Theological Academy* Ankara - TURKEY
Tuncer Namlı
tuncer_namli@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-1230-5568

Yazı İşleri Müdürü / Managing Editor

Prof. Dr. Murat Demirkol
Ankara Yıldırım Beyazıt Ü., İslami İlimler Fak.
Ankara Yıldırım Beyazıt Univ., Faculty of Islamic Studies
Ankara - TURKEY
mdemirkol@ybu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1770-4288

Editör / Editor

Dr. Abdullah Demir
Ankara Yıldırım Beyazıt Ü., İslami İlimler Fak.
Ankara Yıldırım Beyazıt Univ., Faculty of Islamic Studies
Ankara - TURKEY
abdemir@ybu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7825-6573

Editör Yardımcısı / Editorial Assistant

Tevfik Aksoy
tevfik_aksoy@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-9199-5610

Veri Girişi / Data Entry

Abdullah Yasir Can / Gülnur Yılmaz

Sosyal Medya / Social Media

Kevser Ünlü

Tasarım / Design

FCR Yayın Reklam Tel: (+90 312.310 08 60)

E-Yayın / Electronic Publication

20 Mart / March 2019
www.dergipark.gov.tr/eskiyeni

Basım Tarihi / Date of Publication

20 Mart / March 2019

Basım Yeri / Place of Publication

SAGE Yayıncılık Rek. Mat. San. Tic. Ltd.Şti.
Kazım Karabekir Cad. Uğurlu İş Merk. No: 97/24
İskitler/ANKARA - TURKEY Tel: 0312.341 00 02

Yönetim Yeri ve Adresi / Executive Office

Hacı Bayram Mh. Boyacılar Sk. No: 14/2
Ulus-Altındağ/ANKARA - TURKEY
Tel: (+90 312.311 88 00 pbx)
Faks: (+90 312.311 47 89)
e-mail: eskiyenidergi@gmail.com

Alan Editörleri / Section Editors

Felsefe / Philosophy

Dr. Mehmet Murat Karakaya
Ankara Sosyal Bilimler Ü., Dini İlimler Fak.
*Social Sciences University of Ankara, Faculty of Religious
Education* Ankara - TURKEY
karakayamehmetmurat@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2196-6456

Edebiyat / Literature

Dr. Kenan Özçelik
Ankara Yıldırım Beyazıt Ü., İslami İlimler Fak.
Ankara Yıldırım Beyazıt Univ., Faculty of Islamic Studies
Ankara - TURKEY
ozcelikkenan@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-9255-055X

İngilizce / English

Dr. Mehmet Ata Az
Ankara Yıldırım Beyazıt Ü., İslami İlimler Fak.
Ankara Yıldırım Beyazıt Univ., Faculty of Islamic Studies
Ankara - TURKEY
mehmetataaz@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8844-8875

Eğitim / Education

Dr. İshak Tekin
Eskişehir Osmangazi Ü., İlahiyat Fak.
Eskişehir Osmangazi Univ., Faculty of Theology
Eskişehir - TURKEY
ishaktekin05@gmail.com
ORCID: 000-0002-3850-5691

Tarih / History

Dr. İlyas Uçar
Kırkkale Ü., İslami İlimler Fak.
Kırkkale Univ., Faculty of Islamic Education
Kırkkale - TURKEY
ilyasucar@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7125-8995

İlahiyat / Religion

Büşra Betül Pınar
Ankara Yıldırım Beyazıt Ü., İslami İlimler Fak.
Ankara Yıldırım Beyazıt Univ., Faculty of Islamic Studies
Ankara - TURKEY
busrabetulpinar@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0217-8163

Sosyoloji / Sociology

Fatmanur Dikmen
Zonguldak Bülent Ecevit Ü., İlahiyat Fak.
Zonguldak Bülent Ecevit Univ., Faculty of Theology
Zonguldak - TURKEY
fnur227@gmail.com
ORCID: 000-0001-9399-8831

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Ömer Özsoy
Goethe Ü. / *Goethe Univ.* - GERMANY
ORCID: 0000-0001-8223-7009

Prof. Dr. Kadir Canatan
İstanbul Sabahattin Zaim Ü.
Istanbul Sabahattin Zaim Univ. - TURKEY
ORCID: 0000-0001-5098-5205

Prof. Dr. Ali Osman Kurt
Ankara Sosyal Bilimler Ü.
Social Sciences Univ. of Ankara - TURKEY
ORCID: 0000-0003-1459-7832

Prof. Dr. Gürbüz Deniz
Ankara Ü. / *Ankara Univ.* - TURKEY
ORCID: 0000-0002-9651-9645

Prof. Dr. İhsan Toker
Ankara Ü. / *Ankara Univ.* - TURKEY
ORCID: 0000-0001-9033-9910

Prof. Dr. Müfit Selim Saruhan
Ankara Ü. / *Ankara Univ.* - TURKEY
ORCID: 0000-0001-8065-3156

Prof. Dr. Murat Demirkol
Ankara Yıldırım Beyazıt Ü.
Ankara Yıldırım Beyazıt Univ. - TURKEY
ORCID: 0000-0002-1770-4288

Dr. Abdullah Demir
Ankara Yıldırım Beyazıt Ü.
Ankara Yıldırım Beyazıt Univ. - TURKEY
ORCID: 0000-0001-7825-6573

Danışma Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Adnan Demircan
İstanbul Ü. / *Istanbul Univ.* - TURKEY

Prof. Dr. Ali Bardakoğlu
KURAMER - TURKEY

Prof. Dr. Ejder Okumuş
Ankara Sosyal Bilimler Ü.
Social Sciences University of Ankara - TURKEY

Prof. Dr. Fuat Aydın
Sakarya Ü. / *Sakarya Univ.* - TURKEY

Prof. Dr. Hicabi Kırılancık
Ankara Ü. / *Ankara Univ.* - TURKEY

Prof. Dr. İsmail Çalışkan
Ankara Ü. / *Ankara Univ.* - TURKEY

Prof. Dr. Mahmut Aydın
Samsun Ü. / *Samsun Univ.* - TURKEY

Prof. Dr. Mehmet Evkuran
Hitit Ü. / *Hitit Univ.* - TURKEY

Doç. Dr. Hatice Toksöz
Süleyman Demirel Ü.
Süleyman Demirel Univ. - TURKEY

Eskiyeni, Anadolu İlahiyat Akademisi tarafından yayımlanmaktadır.

Eskiyeni is published by Anatolian Theological Academy, Ankara / Turkey.

Eskiyeni, yılda iki kez yayımlanan (20 Mart- 20 Eylül) hakemli bir dergidir

Eskiyeni is a peer-reviewed academic journal issued twice a year (20 March – 20 September).

Eskiyeni; Din, Felsefe, Tarih öncelikli olmak üzere Sosyal ve Beşeri Bilimler alanlarında yapılan akademik çalışmaları yayımlar.

Eskiyeni; publishes academic studies primarily in the fields of Religion, Philosophy, History and Social Sciences.

Matbu dergiye, abonelik ile erişilebilmektedir. Online dergi açık erişimdir (CC BY NC ND).

Printed version of Eskiyeni can be accessed by subscription. Electronic version of Eskiyeni is an Open Access.

OAI: <http://dergipark.gov.tr/api/public/oai/eskiyeni/>

Abonelik (2 Sayı): 40,00 TL (Şahıs)- Kurumlar: 50,00 TL-Yurt Dışı: 30,00 EURO

Individual Subscription (2 Issues): 40,00 TL - Institutional Subscription: 50,00 TL - 30,00 EURO

Account Information: Anadolu İlahiyat Akademisi, IBAN: TR700020300002027297000004

Dizinlenme Bilgileri / Abstracting and Indexing

CEEOL: Central and Eastern European Online Library Indexing / Start: 01/01/2013 - Sayı / Issue: 26

Arap Dilinde Çevirinin Epistemolojik Değeri

Murat Özcan

Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Mütercim Tercümanlık Bölümü, Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı
Assoc. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Literature
Department of Translation and Interpretation, Department of Translation and Interpretation
Ankara, Turkey
mozcan58@gmail.com
orcid.org/0000-0001-7003-1504

Abdullah Sertkaya

Abdullah Sertoğlu
Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Arap Dili Eğitimi Bilim Dalı
Gazi University, Institution of Educational Sciences, Arabic Language Education Department
Ankara, Turkey
orcid.org/0000-0001-7003-1504
sertkaya44@gmail.com

Epistemological Value of Translation in Arabic Language

Abstract: Epistemology seeks solutions to fundamental problems such as the emergence, nature, origin and limits of knowledge. From the point of view of translation processes, it is clear that the translation process is to produce information. The translator also plays the role of knowledge producer. The meaning of the translations being made at the level of faith, the epistemological value of the translation services as well as customer satisfaction cannot be provided. In the research/thesis on the ‘Epistemological Value of Translation in Arabic Language’, a total of 14 questions about translation were asked to 104 students who are attending to translation courses at Gazi University Department of Arabic Language Teaching. As a result of the statistical evaluation of the questions, the percentage (%) of translations appropriate for translation theories and strategies are given; the epistemological value of translation on subjects such as translation fields, abbreviations, methods or techniques used in the meaning of words in the sentence, types of translation, literature, economy, translation of texts for political purposes, syntax translations are shown with graphs. As a re-

---

Geliş / Received: 21 Kasım / November 2019 **Kabul / Accepted:** 11 Şubat / February 2019

Yayın / Published: 20 Mart / March 2019

Atf / Cite as: Özcan, Murat-Sertkaya, Abdullah. “Arap Dilinde Çevirinin Epistemolojik Değeri [Epistemological Value of Translation in Arabic Language]”. *Eskiyeni* 38 (March 2019): 137-170

Copyright © Published by Anadolu İlahiyat Akademisi / Anatolian Theological Academy

sult of the research, in solving the problems related to epistemological problems of translation; for the subject students, it is suggested that the translation types in the translation course curriculum are can be more clear, comprehensible, practical and the results can be monitored and measured.

Summary: The aim of this course is to teach the basic concepts and definitions of translation, theories and strategies, use of source and target language, text analysis in translation education courses to undergraduate students at Gazi University Arabic Language Education Department.

We believe that ‘The Epistemological Value of Translation in Arabic Language’ should be offered to undergraduate students to increase their awareness about what they have learned in translation courses and what kind of translation they have done. This study aims do find out the reflection rates, the correctness, sufficiency and reliability of the knowledge and skills of the undergraduate students in the translation training.

As it is known, Epistemology studies knowledge problems as a branch of philosophy. Epistemology seeks solutions to fundamental problems such as the emergence, nature, origin and boundaries of knowledge. From the epistemological point of view of the translation process or processes, it can also be described as translation information transfer. It is the translator that transmits the information. Translator plays an important role in translation. The education and training of the translator affects the epistemological value of translation. Translation education of undergraduate students cannot be ignored epistemologically.

You might believe that the translator is doing the right translation, regardless of whether the translator is professional or amateur. For example, the undergraduate students of Gazi University Arabic language education know how to translate. Our opinion is that the word opinion should be supported with data.

Before the age of the Enlightenment, everyone believed that the world was stationary. However, this proposition was later proved to be false. The proposition “if Earth is not turning” is now subjective. “The world is turning “is an objective belief. I mean, it’s true. The word information is used only for verifications. For example; when you say, you are the victor to one of the two contestants; this means a conviction or a belief. However, there are scientific data supporting the winners’ win. In other words, in order to be able to say X knows P in the epistemic sense, there must be three conditions:

- Accuracy requirement: If P is wrong, it cannot be said that X knows P. Knowing something in epistemic terms depends on its correctness. `Baghdad is the center of science.` If Baghdad had not been the center of science, he would said that “I had known that Baghdad was science center.” In epistemic sense, knowledge has no value.

- The condition of faith: In addition to the correct P, it is essential that X has a belief that P is true. Such a belief refers to a subjective attitude. If X said: "I know the translation is true, but I don't believe it." We may have faith in many things that are right or wrong. But it is unthinkable that we have no faith in something that is right. Therefore, for objective information, P must be true, as well as belief in a subjective attitude.

- Justification: There must be sufficient evidence to require X to confirm P. The justification word means" justification, proof, reason. I should use the word justification here. X believes confirms that he explains in a way that does not doubt. Then, the translation that we confirm to be true must be supported with data.

We confirm that undergraduate students are doing the correct translation. However, we want to do research with scientific methods to prove our confirmation to be objective.

According to the reciprocity theory, there is no right or wrong evaluation about the statements that do not correspond to the facts of the external world. For example: In the proposition: There is a bird in the branch of the tree: if there is a bird in the branch of the tree, this is true according to the reciprocity theory. If there are no birds on the branch, this is not true. Just like this, the translation specialist is believed to be correct if the translator decides that the translation is correct as a result of the comparison of target texts. This belief is subjective, because there are data supporting the belief.

In the research on Epistemological Value of Interpretation in Arabic Language, a research questionnaire with 14 questions was prepared and applied to 64 subjects from the 2nd and 3rd year undergraduate students who attended translation courses in Gazi University Department of Foreign Languages Arabic Language Teaching. 7 of these questions are Turkish and 7 of them are Arabic-Turkish translation questions.

Findings from research questions:

- a. Undergraduate students are aware of the translation theories and strategies, but cannot use them in translation practice,
- b. They experience translation problems in abbreviations such as EU (European Union), UN (United Nations) and RSVP/ASAP (please respond urgently),
- c. They cannot choose the appropriate theories and strategies for source text types,
- d. They translated the literary texts more,
- e. They do not have enough knowledge about native foreign translators,
- f. They show that they have common translation problems as they cannot look at the translation from an epistemological perspective.

Our suggestions for the solution of epistemological translation problems experienced by undergraduate students are as follows:

1. Sufficient practice must be done on the texts of the theories and strategies included in the course curriculum of students.
2. Translation courses should provide information about the Arabic translation history.
3. Importance should be given to the training of translation trainers.
4. Translation leaders should be trained to lead translation and translation inspiration.
5. Important and priority texts should be preferred in the translation of texts.
6. An opportunity for interpreting internship should be given if the conditions are appropriate.

Keywords: Arabic, Epistemology, Translation, Translation Studies Translator, Education

Arap Dilinde Çevirinin Epistemolojik Değeri

Öz: Epistemoloji, bilginin ortaya çıkışı, doğası, kaynağı ve sınırları gibi temel problemlere çözüm arar. Çeviri işlemi, çeviri süreçleri açısından bakıldığında, bilgi üretmek olduğu açık seçiktir. Çevirmen de bilgi üreticisi rolünü üstlenmektedir. Yapılan çevirilerin inanç düzeyinde olmasının anlamı, epistemolojik değerinin olmadığı gibi çeviri hizmetlerinin sunulduğu müşteri memnuniyeti de sağlanamaz. “Arap Dilinde Çevirinin Epistemolojik Değeri” tezine ilişkin yapılan araştırmada Gazi Üniversitesi Arapça Öğretmenliği Bölümünde çeviri derslerine katılan 104 öğrenciye çeviriye ilişkin toplam 14 soru yöneltilmiştir. Sorulara ilişkin yapılan istatistiki değerlendirme sonucunda çeviri kuram ve stratejileri uygun çevirilerinin % oranları; çeviri alanları, kısaltmalar, cümle içerisinde yan anlamlara gelen sözcüklerin anlamlandırılmasında hangi metot veya tekniklerin kullanıldığı, çeviri türleri, edebiyat, ekonomi, siyasal amaçlı metinlerin çevirisi, eş dizim çevirileri gibi konularda çevirinin epistemolojik değeri grafiklerle gösterilmektedir. Araştırmanın sonucunda çevirinin epistemolojik problemlerine ilişkin sorunların çözümünde; denek öğrenciler için çeviri ders müfredatındaki çeviri türlerinin daha açık, anlaşılır, uygulamalı ve sonuçlarının izlenebilir ve ölçülebilir olması gibi çeşitli hususlarda önerilerde bulunmaktadır.

Özet: Gazi Üniversitesi Arap Dili Eğitimi lisans öğrencilerinin, çeviri eğitimi derslerinde çevirinin temel kavram ve tanımlarını, kuram ve stratejilerini, kaynak ve hedef dili kullanma, metin çözümleme gibi konularda yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Bizler, lisans öğrencilerinin çeviri eğitiminde öğrendiklerini, hangi düzeyde ve nasıl bir çeviri yaptıkları konusunda “Arap Dilinde Çevirinin Epistemolojik Değeri” adlı bir araştırma yapılması gerektiği, kanaatindeyiz. “Epistemolojik Değer” kavramının anlamı, önemi, çevirideki uygulaması, çeviriyi değerlendirmede bir yaklaşım olarak kabul edilebilirliği, Lisans öğrencilerinin çeviri eğitiminde öğrendikleri bilgi ve becerilerin çeviri süreçlerine yansıma oranları, çevirinin

doğruluğu, yeterliliği, güvenilirliği gibi hususlar, araştırmamızın amaç ve kapsamını oluşturmaktadır.

Bilindiği üzere, “Epistemoloji, felsefenin bir dalı olarak bilgi problemleri üzerinde çalışmaktadır. Epistemoloji, bilginin ortaya çıkışı, doğası, kaynağı ve sınırları gibi temel problemlere çözüm arar.” Çeviri işlemi veya süreçlerine epistemolojik açıdan bakıldığında, çeviri bilgi aktarımı olarak da tanımlanabilir. Bilgiyi aktaran ise çevirmendir. Çevirmen, çeviride önemli bir rol üstlenir. Çevirmenin eğitimi ve yetiştirilmesi, çevirinin epistemolojik değerini etkiler. Lisans öğrencilerinin çeviri eğitimi, epistemolojik açıdan göz ardı edilemez.

Çevirmenin profesyonel veya amatör olmasına bakılmaksızın çevirmenin doğru çeviri yaptığına inanabilirsiniz. Örneğin, “Gazi Üniversitesi Arap Dili Eğitimi lisans öğrencileri, çeviri yapmayı biliyor. Biz, bunların doğru çeviri yaptıklarına inanıyoruz.” önermesindeki inanç sözcüğünün verilerle desteklenmesi gerektiğine, inanıyoruz.

Aydınlanma çağından önce herkes, dünyanın hareketsiz olduğuna inanıyordu. Fakat inanılan bu önermenin daha sonra yanlış olduğu ispat edildi. “Dünya dönmüyor.” önermesi, artık sübjektiftir. “Dünya dönüyor.” önermesi ise objektif inançtır. Yani, doğru bir bilgidir. Bilgi kelimesi, sadece doğrular için kullanılır. Örneğin; yarışa giren iki yarışmacıdan birisine “*Galip sizsiniz.*” dediğinde, bu bir kanaat veya bir inanç ifade eder. Fakat yarışmacının galibiyetini destekleyen bilimsel veriler mevcuttur. Diğer bir deyişle, Epistemik anlamda “X, P’yi biliyor.” diyebilmemiz için şu üç şartın bulunması gerekir:

- **Doğruluk şartı:** P önermesi yanlış ise, X’in P’yi bildiği söylenemez. Epistemik anlamda bir şeyi bilmek, onun doğru olmasına bağlıdır. “Bağdat, ilim merkezi (P)dir.” önermesinde, eğer Bağdat ilim merkezi olmamış olsaydı, X’in “Ben Bağdat’ın ilim merkezi olduğumu biliyorum.” demesi, epistemik anlamda bilginin değeri yoktur.

- **İnanç Şartı:** P’nin doğru olmasının yanında, X’in, P’nin doğru olduğuna ilişkin bir inancı olması şarttır. Böyle bir inanç sübjektif bir tutumu ifade eder. X şöyle söyleseydi:

“Çevirinin doğru olduğunu biliyorum ama buna inanmıyorum.” çok garip olurdu. Doğru veya yanlış olan birçok şeye inancımız olabilir. Fakat doğru olan bir şeye inancımızın olmaması düşünülemez. Bu yüzden objektif bilgi için P’nin doğru olmasının yanında, sübjektif bir tutum ifade eden inancında olması gerekir.

- **Gerekçeleştirme:** X’in, P’ye inanmasını gerektiren yeterli delillerin olması gerekir. Gerekçeleştirme sözcüğü “haklı çıkarma, kanıtlama, delillendirme, nedenini belirtme” gibi anlamlara gelir. Burada gerekçeleştirme sözcüğünü kullanacağım. X’in, P’ye inandığını, şüphe edilmeyecek şekilde açıklamalıdır. Öyleyse, doğru olduğuna inandığımızın, çevirinin de verilerle desteklenmesi gerekir.

Bizler de lisans öğrencilerinin doğru çeviri yaptıklarına inanıyoruz. Ancak, bu sübjektif olan inancımızı kanıtlamak için bilimsel metotlarla araştırma yapmak istiyoruz.

Karşılıklılık kuramına göre, “Dış dünyanın olgularına karşılık gelmeyen ifadeler hakkında doğru veya yanlış değerlendirilme yapılamaz.” Örneğin: “Ağacın dalında bir kuş var.” önermesinde: ağacın dalında kuş varsa, karşılıklılık kuramına göre bu doğrudur. Dalda kuş yoksa bu doğru değildir. Aynen bunun gibi, çeviri uzmanı “Kaynak-hedef metinleri karşılaştırması sonucunda” çevirinin doğru olduğuna karar verirse, o çevirinin doğru olduğuna inanılır. Bu inanç, sübjektiftir. Çünkü inancı destekleyen veriler mevcuttur.

“Arap Dilinde Çevirinin Epistemolojik Değeri” tezine ilişkin yapılan araştırmada Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Ana Bilim Dalı Arap Dili Eğitimi bölümünde çeviri derslerine katılan 2. ve 3. sınıf Lisans öğrencilerinden çeviri dersi eğitimi alan toplam 64 kişiye, 14 soruluk bir araştırma anketi hazırlandı. Bu soruların 7 tanesi Türkçe, 7 tanesi ise, Arapça-Türkçe çeviri sorularıdır.

Araştırma sorularıyla elde edilen bulgular:

- Lisans öğrencilerinin, çeviri kuram ve stratejilerinin farkında oldukları, ancak çeviri uygulamasında kullanamadıkları,
- AB (Avrupa Birliği), BM (Birleşmiş Milletler) ve LCV (Lütfen Acele Cevap Veriniz) gibi kısaltmalarda çeviri problemi yaşadıkları,
- Kaynak metin türlerine uygun kuram ve stratejileri seçemedikleri,
- Edebi metinleri daha çok tercüme ettikleri,
- Yerli yabancı çevirmenleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları,
- Yapılan çeviriye epistemolojik açıdan bakamamaları gibi benzeri çeviri problemler yaşadıklarını, göstermektedir.

Lisans öğrencilerinin yaşadıkları epistemolojik çeviri problemlerinin çözümü için önerilerimiz aşağıda belirtilmektedir:

- Lisan öğrencilerin ders müfredatında yer alan kuram ve stratejilerin metinler üzerinde yeterli uygulama yapılmalıdır.
- Çeviri derslerinde Arapça çeviri tarihi hakkında bilgi verilmelidir.
- Çeviri eğitmenlerinin eğitimine önem verilmelidir.
- Çevirinin sevdirmesi ve çeviriden ilham alınması için öncülük edecek çeviri liderleri yetiştirilmelidir.
- Çeviri metinlerin okutulmasında önemli ve öncelikli metinler tercih edilmelidir.
- Şartların uygun olması halinde stajyer çevirmenlik için fırsat verilmelidir.
- Çeviri biliminin bilimsel yaklaşımlarına hak ettiği yeri, verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Arapça, Epistemoloji, Çeviri, Çeviri Bilim, Çevirmen, Eğitim

GİRİŞ

Epistemoloji, felsefenin bir dalı olarak bilgi problemleri üzerinde çalışmaktadır. Epistemoloji, bilginin ortaya çıkışı, doğası, kaynağı ve sınırları gibi temel problemlere çözüm arar. Çeviri işleminin amacının, çeviri süreçleri açısından bakıldığında, bilgi üretmek olduğu açık seçiktir. Çeviriyi yapan çevirmen de bilgi üreticisi rolünü üstlenmektedir. Bu bağlamda, çevirmenin görevi, birey ya da toplumun siyasal, sosyal ve ekonomik ihtiyacı olan bilgiyi üretmektedir. İster çevirmen profesyonel olsun isterse amatör olsun, doğru çeviri yaptığına inanabilirsiniz. Fakat bu inancınız, bilgi felsefesi açısından değerlendirilirse, bilgi midir? Sorusunu akla getirir. Nitekim inanç, kimi kullanımlarda bir şeyin kesin kabulü anlamına gelirken kimi kullanımlarda ise zan, kanaat anlamına gelmektedir. (Başdemir, 2011, 36) Orta çağda neredeyse herkes dünyanın hareketsiz olduğuna inanıyordu. Fakat onların kesinlikle emin oldukları bu inanç sonradan ortadan kalktı. Doğruluk değeri açısından bilgi ile inanç arasında kesin bir fark olduğunu gösterdi. Bilgi kelimesi, sadece doğrular için kullanılır. Örneğin, yarışa giren iki yarışmacıdan birisine “*Galip sizsiniz.*” denildiğinde kesinlik ifade eder. İnanç ile bilgi arasındaki kesin fark, yarışmayı kaybeden ile kazanan gibidir. İnançın doğru bilgi olarak kabulü için gerekçelendirilmesi gerekir. İşte, amatör veya profesyonel çevirmene inanmaktan daha çok onun yaptığı çevirinin gerekçelendirilmesi gerekir. Gerekçelendirilen inanca, o zaman bilgi denilebilir.

Yapılan çevirinin inanç düzeyinden bilgi düzeyine ulaşip ulaşmadığının sorgulanması Arap dilinde çevirinin epistemik değerinin (doğruluğu) bir problem olduğu düşünülmektedir. Çeviri ve çeviri süreçlerinin doğruluğunun incelenmemesi, birçok bilgi kaybına neden olabilir.

- Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Arapça Öğretmenliği Lisans öğrencilerinin yaptıkları çevirinin inanç düzeyinden bilgi düzeyine ulaşip ulaşmadığının sorgulanması, Arap dilinde çevirinin epistemik değerinin (doğruluğu) bir problem olduğu düşünülmektedir. Çeviri ve çeviri süreçlerinin doğruluğunun incelenmemesi, çeviriyi değersiz kılabilir. Okuyucunun “Bu güzel bir çeviri değildir.” ifadesi okuyucu memnuniyetinin (müşteri) sağlanmadığını göstermektedir.

Çeviri ve çevirmenin problemlerini ele almadan önce, çevirmenin çeviri hizmetlerindeki anlayış veya yaklaşımın neler olduğu konusuna değinmekte yarar vardır:

- *Çevirmenin bireysel, toplumsal ya da kurumsal çeviri hizmetlerini verebilmesi için çeviriyi talep eden müşteri, çeviri süreci, çeviri kuramı ve stratejilerin özelliklerini ve uygulamalarından bilgilenmiş olması,*

1. *Çevirmen kaynak metni önceden belirlenmiş kuram ve stratejilere göre organize ederek (Planlama) hedef metin için hazırlık yapmak,*

2. *Hedef metin için organize ettiği kaynak metni çok iyi analiz etmek ve anlamının yanında üreteceği yeni bilgi hedef metni hazırlamak için çeviri kuram ve stratejileri uygulamada yeterli bilgi ve beceriye sahip (Uygulama) olması gerekmektedir.*

Çevirmen ister profesyonel ister amatör olsun, kaynak metin ile hedef metin arasında bir köprü işlevi üstlenmektedir. Yani, bilgi veren ile bilgi alan arasında, kısaca bilgi ihtiyacı duyanlar arasında iletişim sağlamaktadır. Diğer bir açıdan, çevirmen “insan bilgisini yönetmektedir.” “Yönetim ise hem bir sanat hem de bir disiplindir.” Bu durumda çevirmen, çeviri hizmetlerinin felsefesini oluşturması gerekir. Çeviri felsefesi, ahlaki değerleri ve bilimsel teorileri kendi amaçlarıyla eşleştirmesi gerekir. Çevirmen mekanik bir bilgi sunma yerine bireysel, toplumsal ya da kurumsal bilgi ihtiyaç unsurlarını da algılayarak hizmetlerini entelektüel kapsamına ulaştığı bilinciyle (Kontrol Et) davranmalıdır. Çevirmenlik, duvarların ötesini zorlayarak küreselleşen dünyada disiplinlerarası bir alan olmaya başladı. Çevirmenin geçmişe göre daha çok bilgi problemiyle karşı karşıya gelmesi nedeniyle yeni açılımlar yaparak bilgi felsefesinin ya da epistemolojik değer kapsamına giren bilginin niteliği, sınırı, doğası gibi hususlarda çözüm getirmesi gerekmektedir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Gazi Üniversitesindeki Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Arap Dili Eğitimi Bilim Dalındaki Arapça Öğretmenliği lisans öğrencilerine verilen çeviri derslerinde çeviri kuram ve stratejilerini çeviride uygulamaları ve bu uygulamaların bilgi felsefesi açısından değerinin araştırılmasıdır.

Çeviri yapılırken, çevirinin kalitesi, yetkin olup olmadığı, kaynak metinde yer alan bilginin çeviri nedeniyle kayba uğraması ya da çevirmenin doğru bir çeviri yapıp yapmadığı gibi hususları akla getirmeden çeviri yapılması gerekir. Çeviri, bilinmeyen kelimeler için sözlüğe bakılması ya da cümle dizilişini sağlayan dilbilgisi kurallarını öğrenerek kaynak metne anlam vermek değildir. Çeviri türleri arasında yer alan sözlü, ardıl, konferans, mahkeme çevirisi söz konusu olunca sözlük ve dilbilgisi kuralların yetersiz geldiği olgusu, göz ardı edilemez. Çevirinin iletişim boyutuna bakıldığında kaynak metin-hedef metin arasındaki kültürel farklılık çeviriye farklı anlamlar kazandırmaktadır. Öyle ise, yeterli, kaliteli ve doğru bir çeviriden söz edilebilmesi için çeviri ve çevirmenin bilgi değerinin (epistemolojisi) sorgulanması gerekmektedir.

Bilgi felsefesi ya da epistemoloji, bilgiyle ilgili problemler açısından ya da sistematik bir açıdan yaklaşıldığında; başta bilginin doğası, doğruluğu, gerekçelendirilmesi, kaynağı, sınırları, türleriyle ilgili problemler olmak üzere, epistemoloji alanını meydana getiren pek çok problem olduğu kolaylıkla görülebilir. (Cevizci, 2010, 9) Bilgi felsefesi ya da epistemoloji (bilgi kuramı), bilgi türü değil, meseleyi bilgi bakımından ele alır, bilme sürecine giren bütün öğeleri inceler.

Bilgi tanımını “gerekçelendirilmiş inanç” olarak bilir. (Cevizci, 2010, 15) Kaynak metni inceleyen çevirmenin doğru anlayıp anlamadığını ya da doğru anlaşılacak kaynak metni, hedef metne yeterli düzeyde çevirdiğini nasıl anlayacağız ya da nasıl güvенеceğiz.? İşte, bu nedenle çevirmenin kaynak metin-hedef metin bilgisinin doğrulanması gerekir. Böyle bir doğrulama ancak, bilgi felsefesinin temel ilkeleri çerçevesinde mümkündür. Örneğin, “A çevirmeni, B çevirmenin-den daha iyi çeviri yapmaktadır.” inanç düzeyindeki bu yargının, gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Gerekçelendirmeden yoksun yetkin çeviri inancı, desteklenmedikçe sadece inanç düzeyinde kalır. Oysa her inanç bilgi değildir. Doğru ya da yanlış çeviri yerine, yanlış veya doğru çeviri nedir? Sorusunun cevabı aranmalıdır. Zira doğruluk, bilginin özelliği değil, önermenin ya da inancın niteliğidir. Bu bağlamda oluşabilecek hata, bilgiyi ciddi anlamda tehlikeye sokar. Hatalı çeviride doğru bilgiye ulaşmak mümkün olmadığına göre, hatalı çevirinin tanımlanması gerekmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Arap Dili Eğitimi Bilim Dalındaki Arapça Öğretmenliği lisans öğrencilerinin aldıkları çeviri dersleri almaları ve Arapça çeviri sürecinde karşılaşılabilecekleri bilgi problemlerine getirdikleri çözümler özü itibarıyla değer alanını ilgilendirmektedir. Çeviri bilimi, epistemolojinin, bilginin nereden geliyor, kaynağı nedir? Doğuştan mı geliyor yoksa başka deneyimden mi geliyor? Çeviri de doğru bilginin ölçütleri nelerdir? gibi sorulardan hareketle temel sorunların cevabını bulmaya çalışır. Epistemoloji, çeviride kullanılan bilgi ve üretilen bilginin doğruluğu konusunda bazı ölçütler önermektedir. Bunlar; uygunluk, tutarlılık, tümel uzlaşım, apaçıklık, yararlıdır. Örneğin, çeviri sürecinde çevirmenin kaynak metni okuması, analiz etmesi ve sonuçta ürettiği hedef metin çeviri olarak bilinmektedir. Çeviri madem bir bilgidir. Bu bilgi, epistemolojik değere, yani bilginin doğruluk ölçütlerine ne kadar uygundur? Nitekim çeviri tarihine bakıldığında çeviri bilgisi sürekli sorgulanmıştır. Örneğin, Antik dönemde çeviri hem yazılı hem sözlü yapılmakta idi. Fakat çeviri bir amaç değil, araç olarak görülmüştür. (Yazıcı, Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları, 2010, 39) Ulaşım araçlarının gelişmesi, ticari faaliyetlerin başlaması, şehirleşme, yabancıların bir araya gelmesi gibi faktör kaynaklı kültürlerin tanınması, öğrenilmesi ve tanıtımı yaklaşımıyla yapılan amatörce bir çevirmenliktir. Askeri ve siyasi anlaşmalarda ise iki dil bir arada yazılarak güvenilirliği ve geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. (Yücel, 2016, 29)

Çevirmen iki dil arasında ikilem yaşamakta ya da kendi kültürüne uygun gelen bir yaklaşım seçmekte idi. Bu yaklaşım hem saygınlık hem de güvensizlik yaşatıyordu. (Yücel, 2016, 18) Zira mesleki bir yapıya sahip olmayan çevirinin ek bir iş olarak yapılması da epistemolojik olarak değerlendirilmediği açıkça anlaşılmaktadır. Yazılı çevirinin gelişmesiyle bazı kavramların oluşması, çeviriye denetlenebilir ve kanıtlanabilir bir yaklaşım kazandırdı. Çevirinin değerini ortaya

koymaya çalışan eleştirmenlerin/çevirmenlerin değerlendirmelerini somut bir ölçüde gerekliliğini duymaları, zamanla bu ölçütlerin değiştiği ve çevirilerin “sözcüğü sözcüğüne” çeviri olduğu bilinmektedir. (Yücel, 2016) Bu da kaynak metne sadakat, bağlılık, doğruluk gibi kriterlerin uygulanması halinde çevirinin epistemolojik açıdan değerine inanılmakta idi. Bu tür yaklaşımın tümceyi anlamak yerine sözcüğü anlamak, hedef metnin sadece azınlıkta olan yazılı kültüre sahip okurlara hitap ettiği anlaşılmaktadır. Çevirmen edilgen durumda olup kaynak metne fazla müdahil olmamaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Bu araştırma, aşağıdaki varsayımlar üzerine kurgulanmıştır.

a) Gazi Üniversitesindeki Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Arap Dili Eğitimi Bilim Dalındaki Arapça Öğretmenliği lisans öğrencilerinin ders olarak aldıkları çeviri eğitiminden haberdardır.

b) Gazi Üniversitesindeki Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Arap Dili Eğitimi Bilim Dalındaki Arapça Öğretmenliği lisans öğrencilerinin çeviri becerileri ölçülebilir.

c) Veri toplama aracı, araştırmanın amacını gerçekleştirmeyi sağlayacak yeterli ve geçerli bilgileri sağlayacak niteliktedir.

d) Seçilen örneklem, evreni temsil edebilecek sayı ve niteliktedir.

e) Araştırmanın yürütülmesi sırasında örnekleme oluşturan lisans öğrencileri, anketin doğru cevaplandırılması hususunda bilgilendirilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini, Gazi Üniversitesindeki Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Arap Dili Eğitimi Bilim Dalındaki Arapça Öğretmenliği lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Bu sayı 111 lisans öğrencisini ifade eder.

5. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM

Gazi Üniversitesindeki Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Arap Dili Eğitimi Bilim Dalındaki Arapça Öğretmenliği lisans öğrencilerinin ders olarak aldıkları çeviri eğitimi ile ilgili olarak mevcut durumun belirlenmesi amacıyla bu araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır.

Bu araştırmamızda “Görüşme, anket yöntemlerinin kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.” “Odak Grup Görüşmesi” uygulanmıştır. Bilindiği üzere bu yöntem dört-sekiz kişi arasında, küçük bir grup insan çevirinin geçerlilik ve güvenilirliği sağlayan metot, yöntem ve teknikler hakkında düşünülmesi teşvik edilmektedir. Böyle bir görüşme grubu ne bir karar alma ne de bir problem çözme grubudur. Görüşme öncesi Hazırlık Aşamaları, Görüşme Süreci, Görüşme verilerinin analiz edilmesi, Örnek Görüşme soruları/formları hazırlanarak yapılmıştır. (Büyüköztürk, 2015, 150-151,154-167)

6. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Araştırmada, Gazi Üniversitesindeki Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Arap Dili Eğitimi Bilim Dalındaki Arapça Öğretmenliği lisans öğrencilerinin çeviri derslerinde öğrenme etkinliği olarak çeviri kuram ve çeviri stratejilerini kullanma düzeylerinin incelenmesi için sorulan alt problemlere ilişkin analiz ve bulgular yer almaktadır.

Arapça öğretmen adayı olarak yetiştirilen lisans öğrencilerinden Arap dilinde çeviri yaparken aşağıdaki davranışları sergilemeleri beklenilmektedir:

- Çeviri metin türünü belirleme,
- Kaynak metni inceleme, birimlerin betimsel, duygusal ve düşünsel içeriklerini değerlendirme,
- Mesajın dil ötesi bağlamını yeniden inşa etme,
- Hedef metni üretme ve gözden geçirme.

Alt problemlerin analizinde öğrenciler 2. 3. ve 4. sınıflar halinde tasnif edilmiştir. 2. sınıftan 37 kişi, 3. sınıftan 37 kişi ve 4. sınıftan 27 kişi Arapça öğretmenliği lisans öğrencilerinden toplam 111 kişiden oluşan 4, 8 kişilik gruplar oluşturulmuştur. Toplam 14 soruluk iki ayrı soru anketi tasarlanmıştır. Her bir soruda çeviri kuram veya stratejileri sorgulanmaktadır. Soru-Cevap arasındaki ilişkinin uygunluğu ile uygunsuzluğu karşılaştırılmıştır. Toplanan veriler pasta grafiği olarak yorum cümlelerinde atıf olarak gösterilmektedir.

Soruların cevapları değerlendirilirken 1., 3., 4., 5. ve 6. sorular kapalı-açık uçlu olup öğrencilerin bildiklerini yazabilme fırsatı verilmiştir. 2. ve 7. soru ise öğrencinin algılarını ölçmeye yöneliktir. 8. ve 14. aralığında yer alan sorular ise 2. sınıf ilâ 3. ve 4. sınıfların seviyesine uygun çeviri kuram ve stratejilerini anlama, uygulama ve beceri düzeyleri yönünden veri toplama amacıyla hazırlanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde kullanılan çeviri soruları, Mehmet Hakkı Suçin'in "Öteki Dilde Var Olmak" eserinden yararlanmıştır.

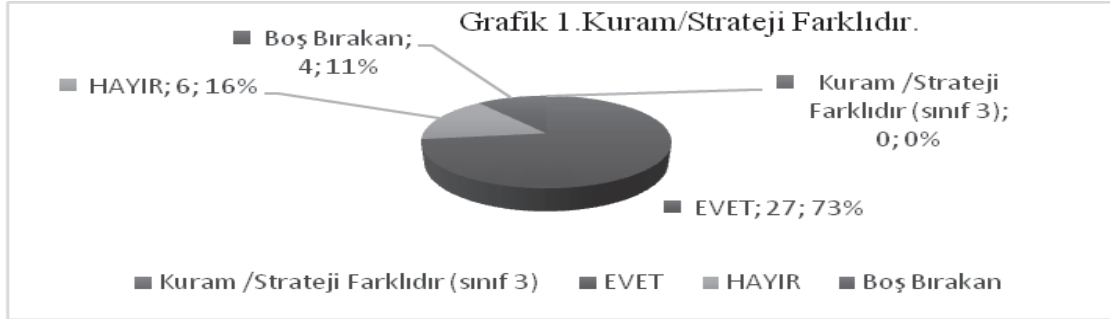
Hazırlanan soru anketimizde yer alan 14 sorudan ilk 7 sorusu Türkçe olup çeviri bilimin genel yaklaşım ve stratejilerini sorgularken, 7 sorusu da Arapça metin olup Türkçeye ya doğrudan çeviri yapılması ya da eksik verilen çevirinin tamamlanması istenmektedir. Toplam 14 soru iki ayrı anket sorusundan biri 2. sınıflara ait olup diğer bir anket sorusu da 3. ve 4. sınıfa özgü hazırlanmıştır. Her bir sınıf için hazırlanan anket sorularıyla elde edilen veriler öncelikle 2., 3. ve 4. sınıflar tasnif edilmiştir. Daha sonra, her bir sınıfın sorulara verdikleri cevaplar analiz edilerek pasta grafiği türünden % oranlarına ulaşılmıştır.

Çevirinin epistemik açısından değerlendirilmesi amacıyla toplam 14 soru ankette yer almaktadır. Bunlardan 1. soru ile 8-14 arasında birçok yönden ilişki bulunmaktadır. Zira deneklerimizin kuram ve strateji hakkında bilgi sahipleri oldukları varsayılmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle toplam 7 soru teorik ve 7 soruda uygulamaya yönelik toplam 14 soru ankette yer almaktadır.

Ankette yer alan sorular öncelikle belirtildi ve müteakibinde de grafiklerin gösterdiği % oranı üzerinden yorumlar yapılmaktadır.

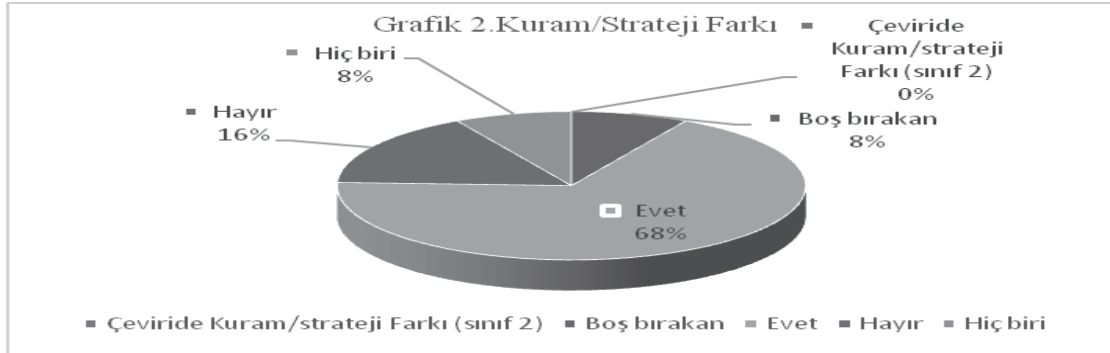
6.1. Türkçe Soru ve Yorumlari

Soru 1. “Türkçe-Arapça çeviri kuram ve stratejileri farklıdır.”

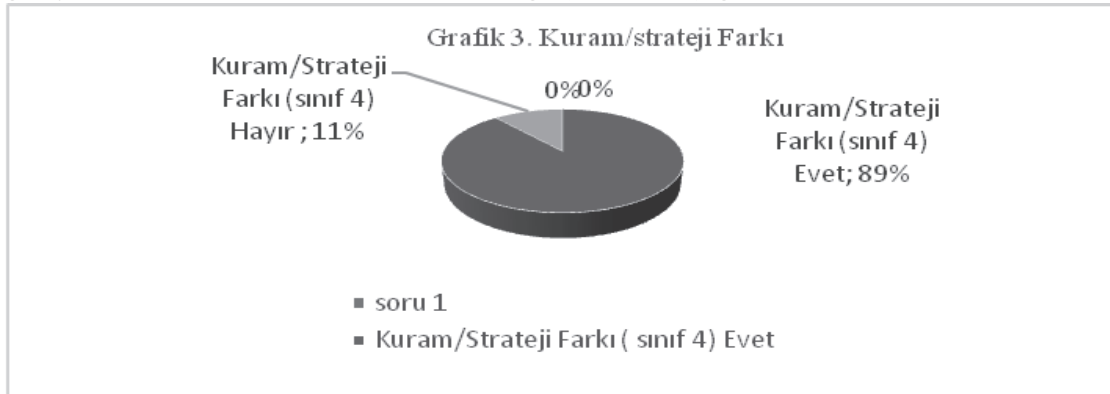
Şekil 1. Kuram/Strateji Farklıdır

Katılan deneklerin %73'ünün kuram ve stratejilerin farklı olduğuna katıldığı, %16'sının fark olmadığına katıldığı, %11'inin ise hiç birine katılmadığı (Grafik 1) görülmektedir. Genel olarak çeviride %27 oranındaki denek, kuram ve stratejiye başvurmadan geleneksel yöntemlerle çeviri yapılacağına inanmaktadır. %73 oranındaki denek kuram ve stratejilerin çeviride hata veya çeviri kayıplarını önleyebileceğine inançlarını yinelemişlerdir.

Şekil 2. Kuram/Strateji Farkı

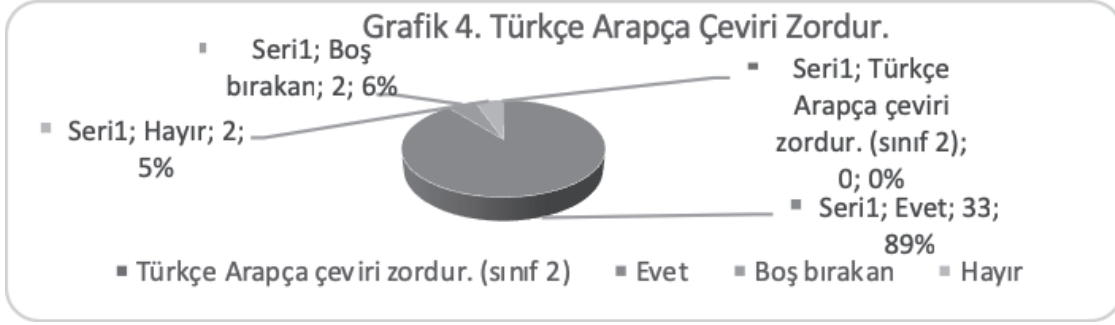
Deneklerin, %68 oranında çeviri kuram ve stratejilerin farklı olduğuna, geriye kalan %32 oranının ise katılmadığı (Grafik 2) görülmektedir.

Şekil 3. Kuram/strateji Farkı

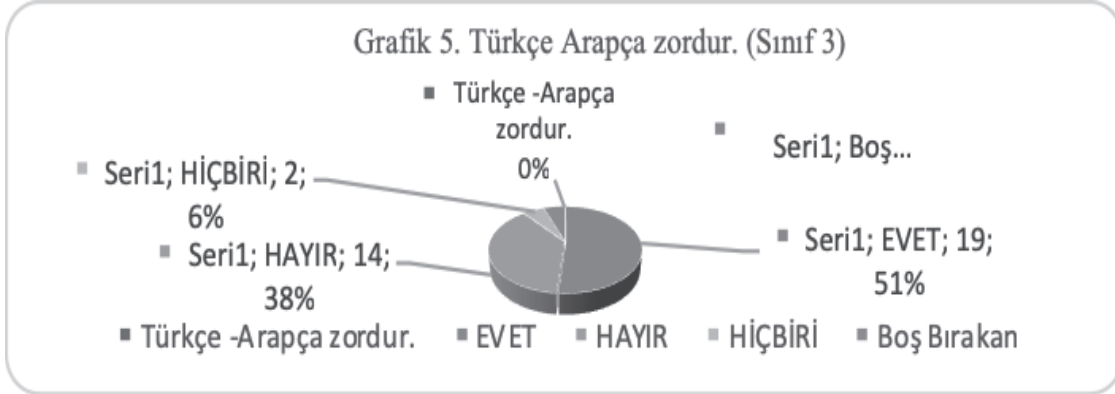
Öğrencilerin 4. Sınıfındakilerin %98 oranında evet derken, %11 oranı ise hayır diyerek kuram/strateji arasında farkın olmadığını kabul etmektedir. Çeviri yaparken kuram ve stratejilerin çevirinin hatalarının önlenmesinde bir işlevleri olmadıkları inancında oldukları anlaşılmaktadır. (Grafik 3)

Soru 2. “Arapça-Türkçe Çeviri Zordur.”

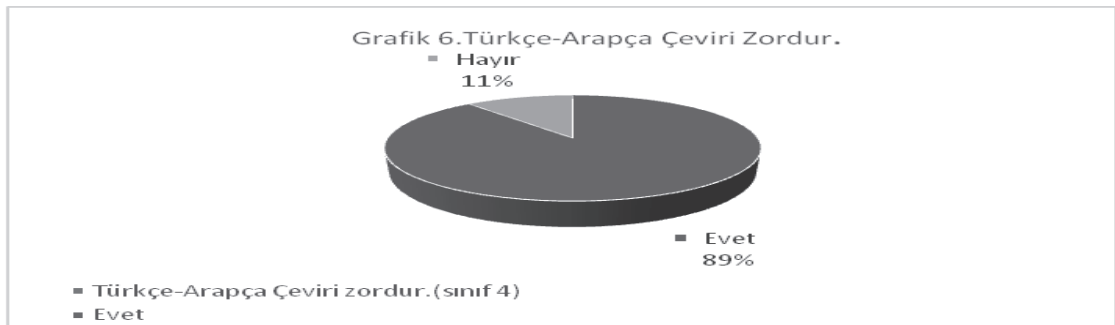
Şekil 4. Türkçe Arapça Çeviri Zordur

Deneklerin %89 oranı Türkçe-Arapça çevirinin zor olduğuna katılırken, %5 oranında zor olduğunu kabul etmemektedir. %6 oranı ise soruya cevap vermediği (Grafik 4) görülmektedir. Zor “çevirinin sözcük, kalıplaşmış ifadeler ve genel çeviri problemlerini” içerdiği anlamına gelmektedir. Nitekim Arapça-Türkçe çeviri örneklerindeki deneklerin çeviri becerilerine ilişkin verileri açıkça göstermektedir. %6 oranında zor olmadığına inanmaktadır.

Şekil 5. Türkçe Arapça zordur. (Sınıf 3)

Grafik 5’te görüldüğü gibi katılan deneklerin %51’i Türkçe-Arapça çevirinin zor olduğunu kabul ederken, %38’i ise zor olduğunu kabul etmemektedir. Toplam %11’i ise bunların dışında bir inanca sahip olduğu görülmektedir.

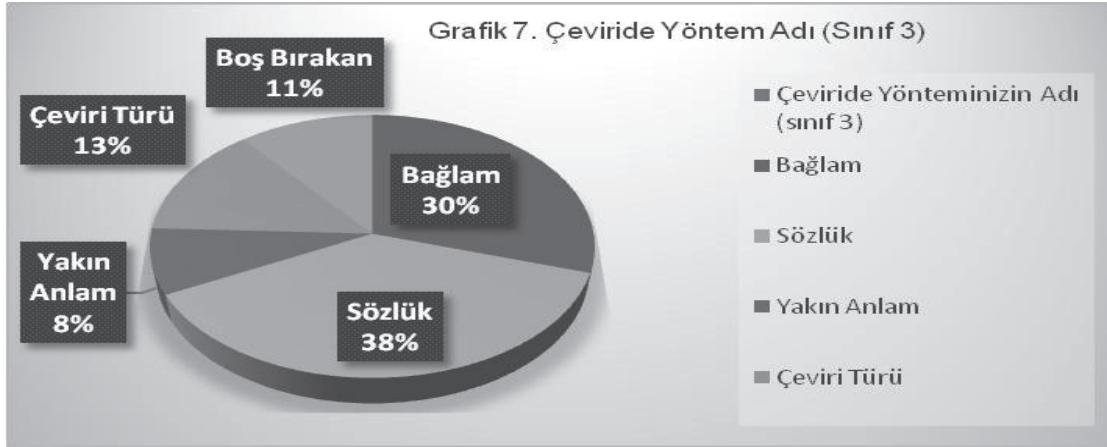
Şekil 6. Türkçe-Arapça Çeviri Zordur

Grafik 6’da gösterildiği gibi deneklerden %89’i zor derken, %11’i bunu kabul etmemektedir.

Genel olarak denek sınıfı; 2, 3 ve 4’lerin %89 oranında ortak inancı, Türkçe-Arapça çevirinin zor olmasıdır.

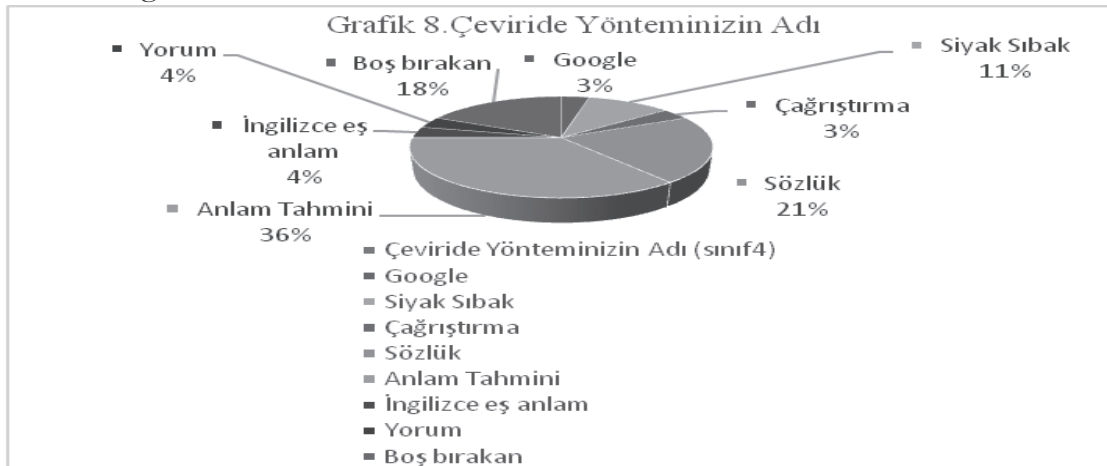
Soru 3. “Çeviri Yönteminizin Adını yazınız.”

Anketimizin 1. sorusunda çeviri kuram ve stratejilerin farkı sorulmuş, ancak bu kavramların çeviri sırasında yöntem olarak kullanıp kullanılmadığının doğrulanması ve soru güvenliğinin sağlanması amacıyla sorulmaktadır. (Grafik 7) görüldüğü gibi deneklerin %38’i sözlük kullanarak çeviri yaptıklarını açıklamaktadırlar. Salt sözlük kullanmanın kaynak-hedef metninde bilgi kaybına neden olduğu “sözcüğün bağlam anlamında “eşdeğer anlamının verilmemesi durumunda; metin eksik, yanlış veya yetersiz bir şekilde hedefe metne aktarır.”¹ Anketimizin 13. sorusunda buna ilişkin örnek soru yer almaktadır.

Şekil 7. Çeviride Yöntem Adı (Sınıf 3)

Kaynak-Hedef metin arasındaki çeviride bağlam %30, yakın anlam %8, çeviri türü olarak %13 ve boş bırakanların %11 oranında olduğu (Grafik 7) gösterilmektedir. Bilindiği gibi, anlamsal çeviri bireyseldir, yazarın düşünce sürecini takip eder. Bu çeviri türünde kullanımsal ve bilişsel kayıp görülür. Kaynak metnin çok altında bilgi içerir.² İletişimsel çeviri ise hedef metin, kaynak metinden daha güzeldir.³

Şekil 8. Çeviride Yönteminizin Adı

¹ M. Hakkı Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 2. baskı, (İstanbul: Say, 2013), 71.

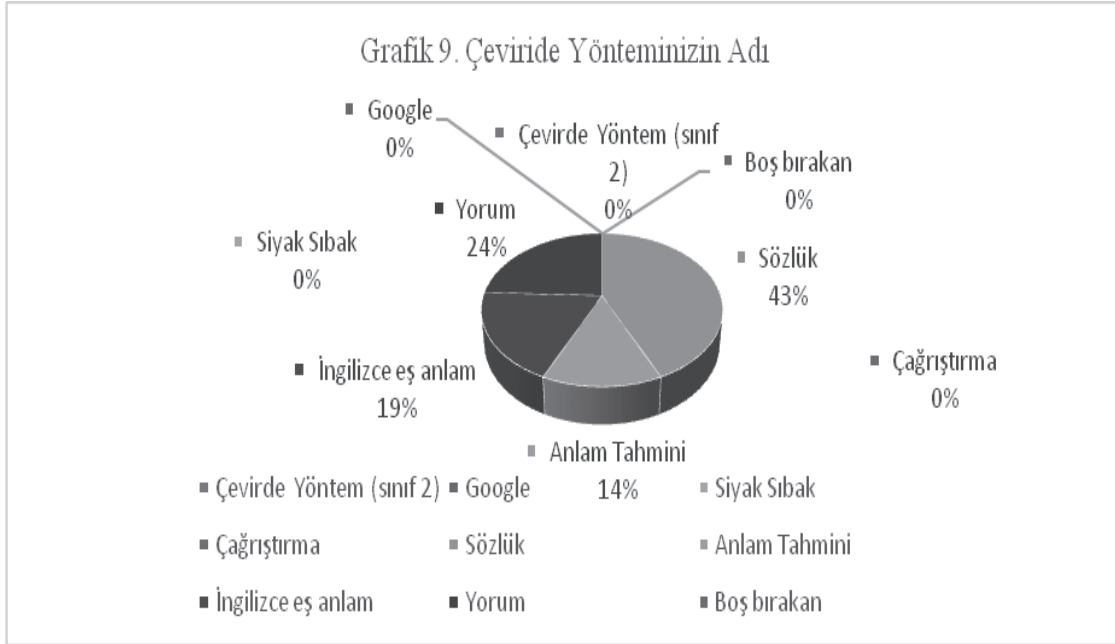
² Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 39.

³ Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 40.

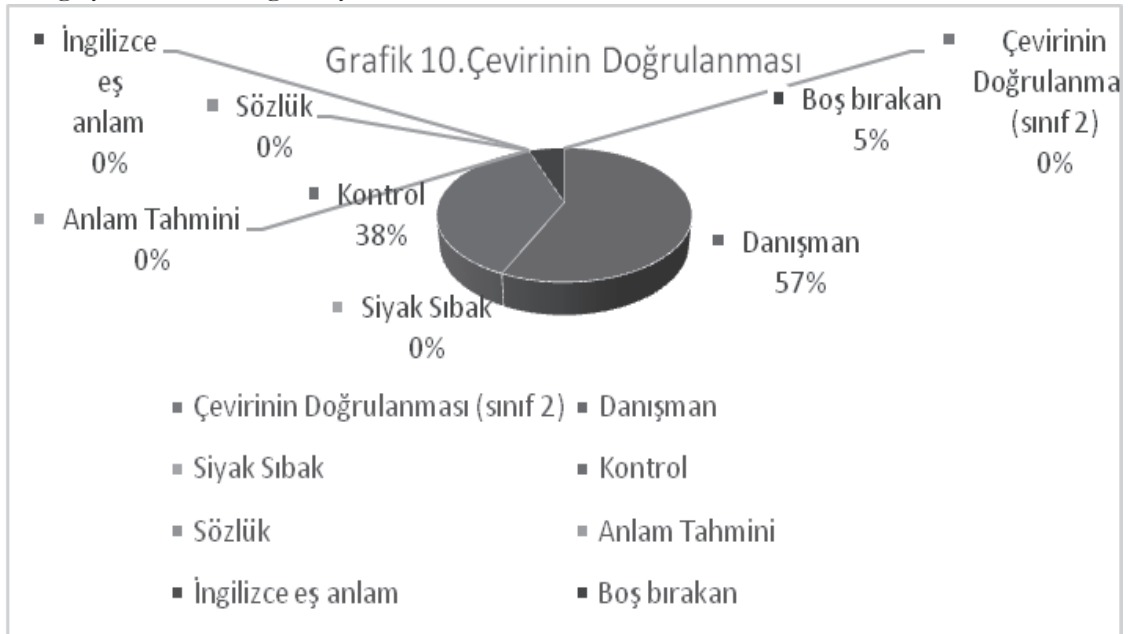
Çeviri yöntemlerinin isimlendirilmesine bakıldığında sistematik bir yaklaşımı olmadığı gibi kaynak-hedef metin düzeyinde (Grafik 8) görülen çeviri yöntemlerinin, bilgi kaybına neden olacağı açıktır. Örneğin sözlük kullanımı, anlam tahmini, yorum her birinin çeviri için birer tuzak olduğu, bilinmektedir. Deneklerin %36'sı anlam tahminini, %21'i ise sözlük kullanmayı tercih etmektedir. Bağlamı tercih edenlerin oranı ise %11 olduğu görülmektedir.

Deneklerden 2. sınıfın aynı soruya verdiği cevaplar (Grafik 9) görüldüğü gibi anlam tahmini %14, sözlük %43, yorum %24 oranındadır.

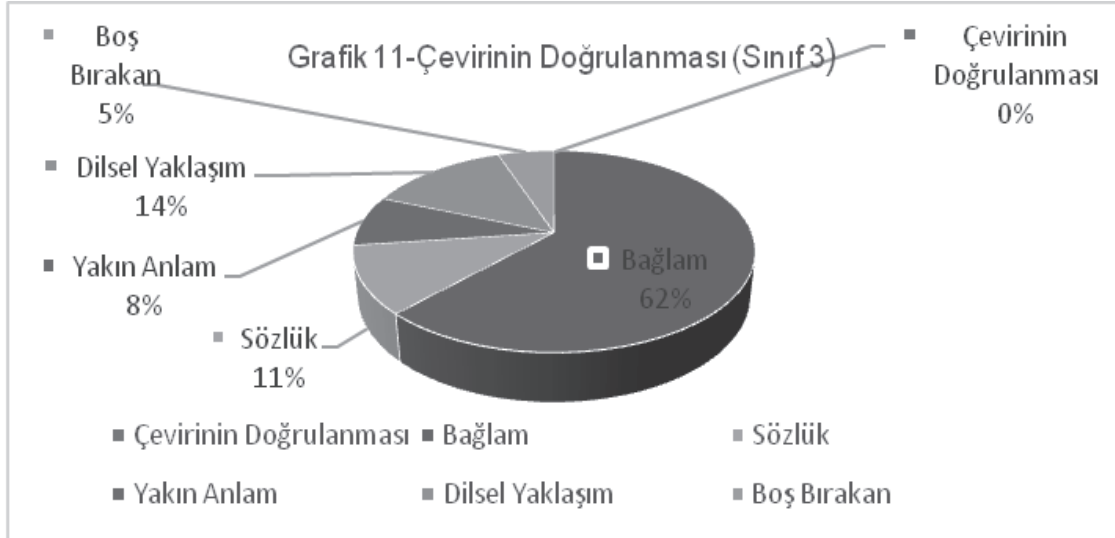
Şekil 9. Çeviride Yönteminizin Adı

Soru 4. “Tercümesini yaptığınız cümlelerin doğru çevrilip çevrilmediğini hangi yöntemle doğruluyorsunuz?”

Şekil 10. Çevirinin Doğrulanması

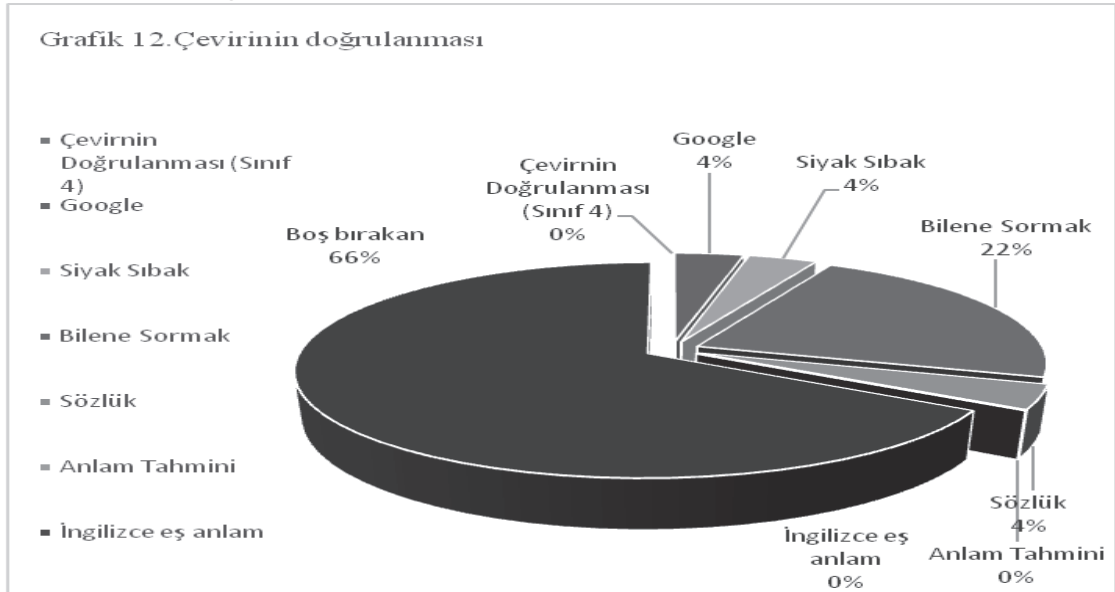
Anketimizin 4. sorusunda yapılan çeviride bilgi kaybı olup olmadığının doğrulanması konusunda 2. sınıf öğrencilerin, kontrol ve danışarak önleneceğine olan inanç düzeyinin %95 oranında olduğu (Grafik 10) gösterilmektedir.

Şekil 11. Çevirinin Doğrulanması (Sınıf 3)

Bu inancın 3. sınıf öğrencilerinde ise (Grafik 11) çeviri stratejileri veya başka yöntemlerle doğrulama yapılacağına ilişkin inançlarını ifade etmişlerdir. Deneklerin %14 oranında dilsel yaklaşımla doğrulama yapılabileceğini belirtmişlerdir. Ancak, "...dil düzeyinde yapılan aşırı vurgu, çevirinin metin ve söylem düzeyinde olumsuz etkilenme riskiyle karşı karşıya bırakabilir."⁴

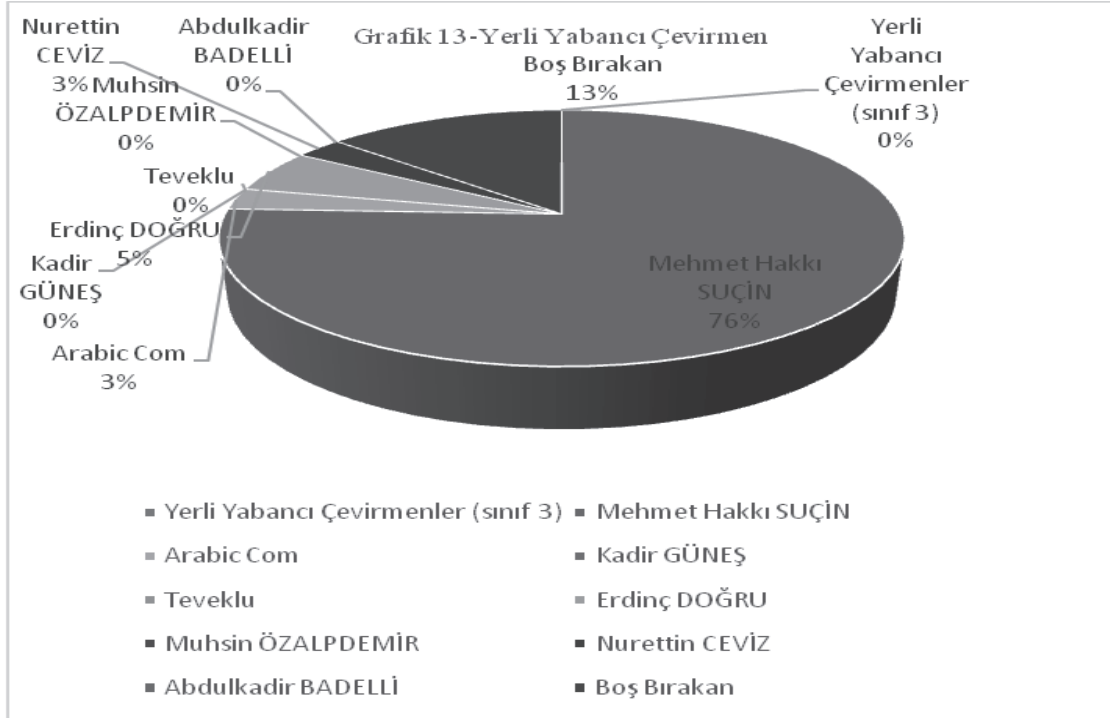
Deneklerden 4. sınıfı ise, (Grafik 12) görüldüğü gibi %66 oranı cevap vermemiştir. %22 oranında ise danışarak doğrulama yapılacağına inancı yinelemiştir. Çevirinin epistemolojisi açısından bilgi kaybını ilişkin kuram ve stratejilerin kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Şekil 12. Çevirinin doğrulanması

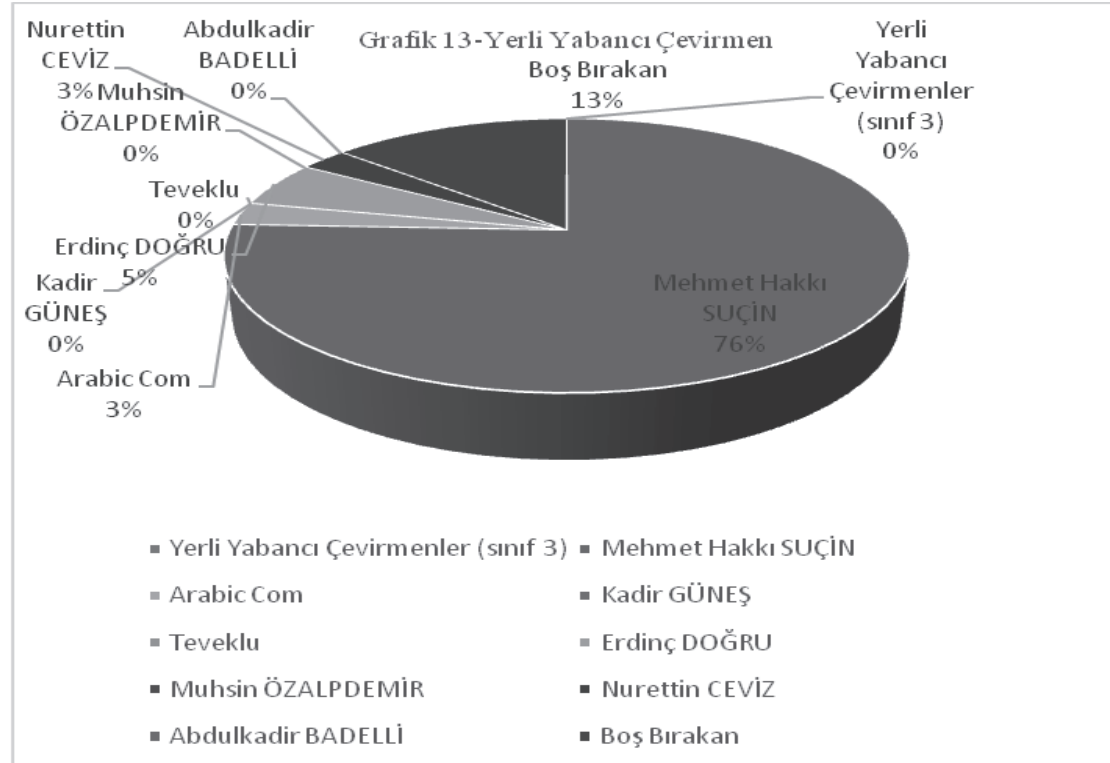
⁴ Suçın, *Öteki Dilde Var Olmak*, 29.

Soru 5. Yerli Yabancı Çevirmenler

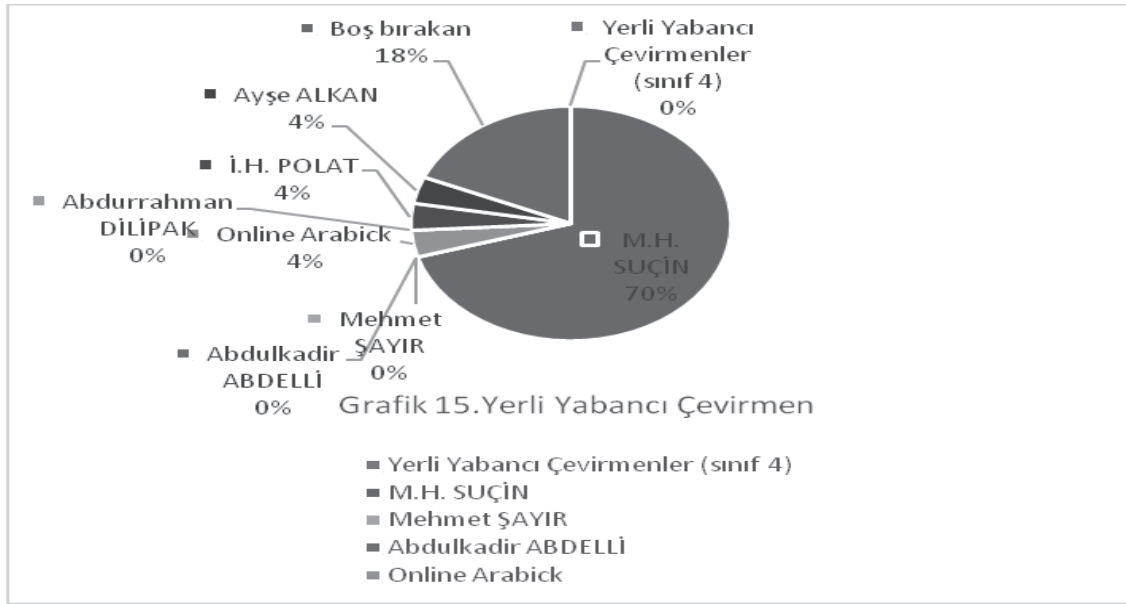

Şekil 13. Yerli Yabancı Çevirmen

Deneklerimiz arasında yer alan 3. sınıf öğrencilerin %85 oranında Mehmet Hakkı Suçın, %15 oranında ise Serdar Mutçalı'yı işaretlediği (Grafik 13) görülmektedir. Mehmet Hakkı Suçın'nın öncelikle işaretlenen çevirmen isimleri arasında %82 oranında yer alırken, işaretlenen diğer isimlerin %3 oranında olduğu (Grafik 14) görülmektedir.

Şekil 14. Yerli Yabancı Çevirmen

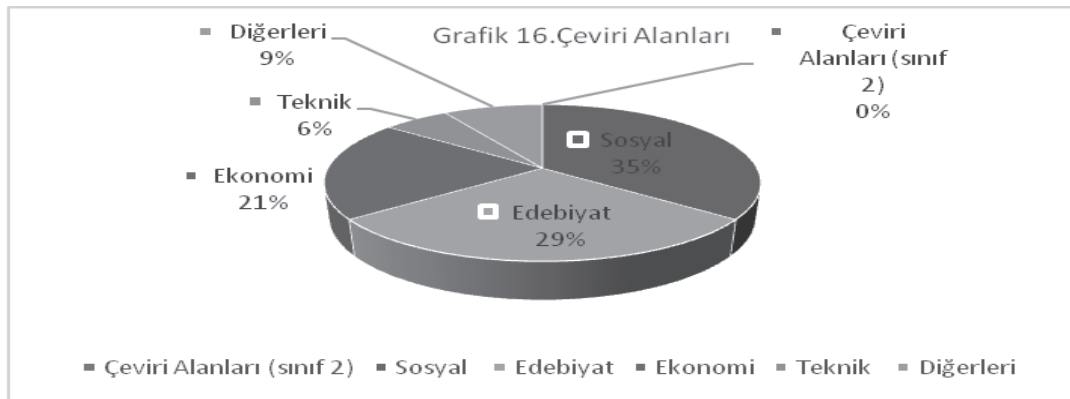
Şekil 15. Yerli Yabancı Çevirmen

Yerli yabancı çevirmenlere ilişkin 4. sınıf tarafından %70 oranında Mehmet Hakkı Suçın ve %4 oranında ise diğer isimlerin (Grafik 15) işaretlendiği gösterilmektedir.

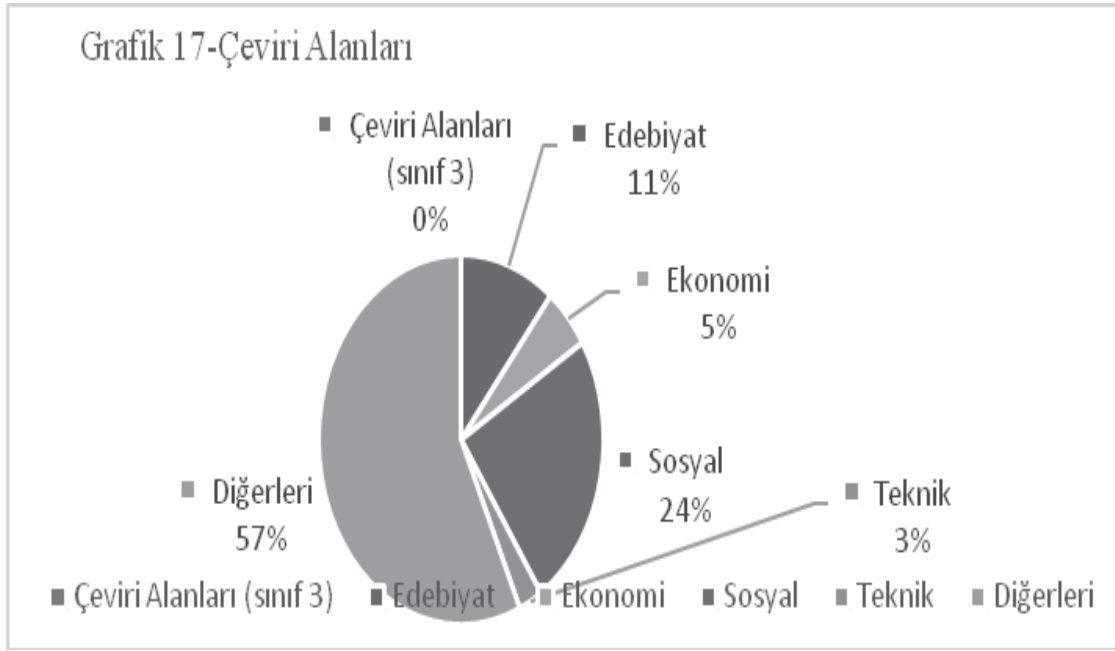
Çeviri, özellikle Arap dili çeviri tarihi açısından bakıldığında, Abbasiler döneminde başlatılan çeviri hizmetlerinde emeği geçen çevirmenlerin isimlerinden söz edilmediği gibi yakın tarihli yerli yabancı çevirmen isimlerin de hatırlanmadığı dikkate değer bir problem olduğu görülmektedir.

Soru 6. Çeviri Alanları

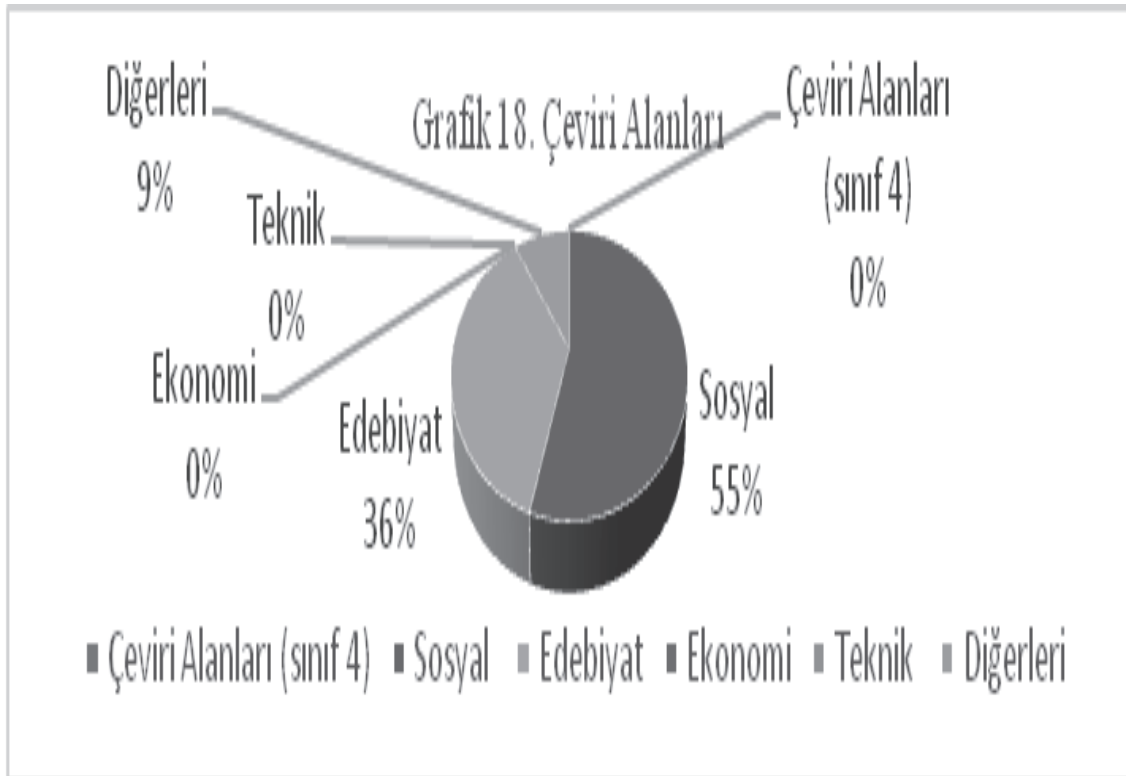
Denekler arasında yer alan 2. 3. ve 4. sınıf öğrencilerin daha çok hangi alanlarda çeviri yaptıklarına ilişkin yapılan ankette edebiyat %29, Sosyal 35, ekonomi %21, teknik %6 ve diğerleri ise %9 oranında (Grafik 16), (Grafik 18) gösterildiği gibi edebiyat %36, sosyal %55, diğer alanlarda ise %9, (Grafik 17) Edebiyat %11, sosyal alana ilişkin %24, diğer alanlara ilişkin çeviri %57, teknik %3 oranlarında olduğu görülmektedir.

Şekil 16. Çeviri Alanları

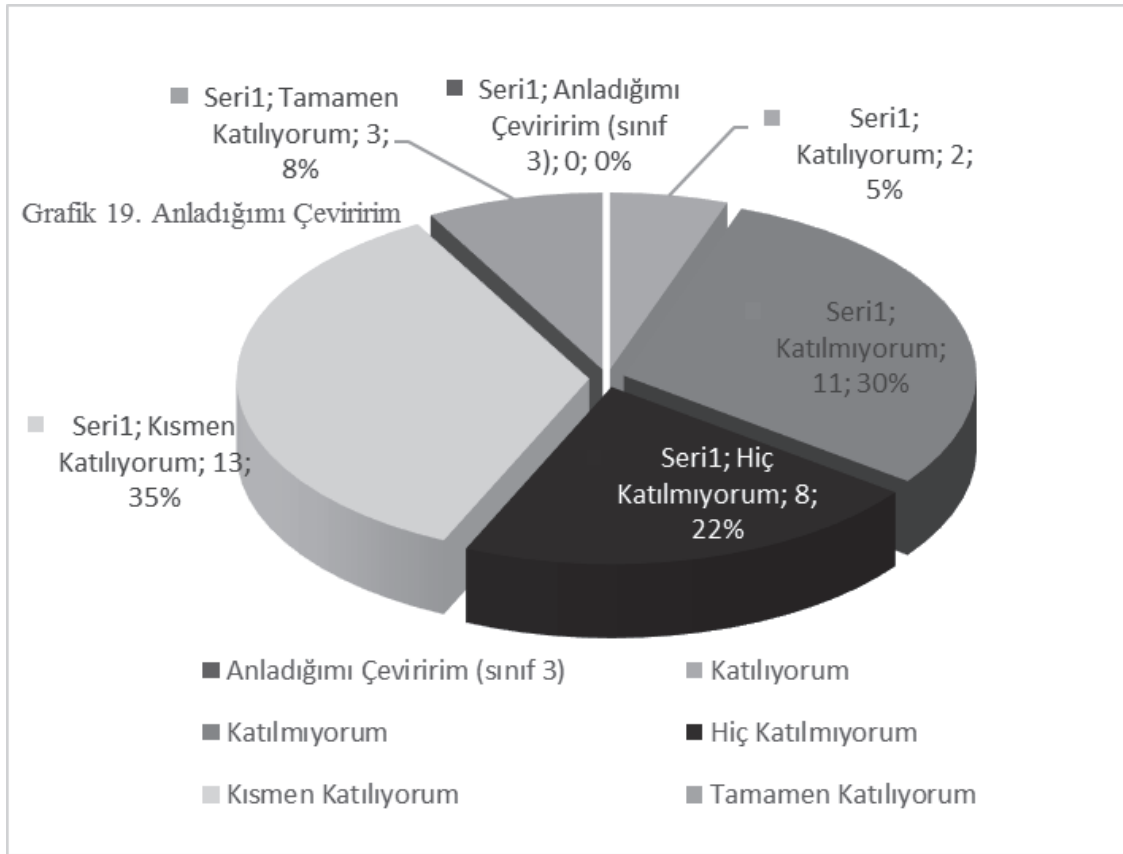
Şekil 17. Çeviri Alanları

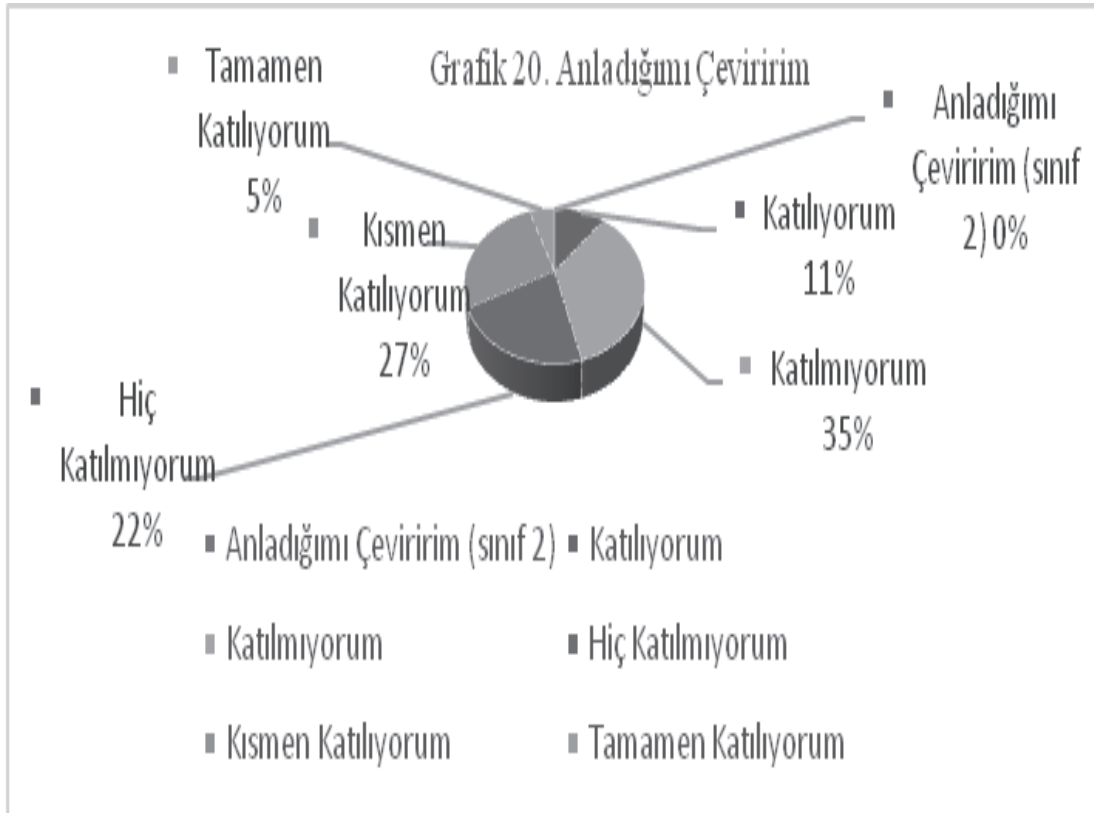
Şekil 18. Çeviri Alanları

Soru 7. “Anladığımı çeviririm.”

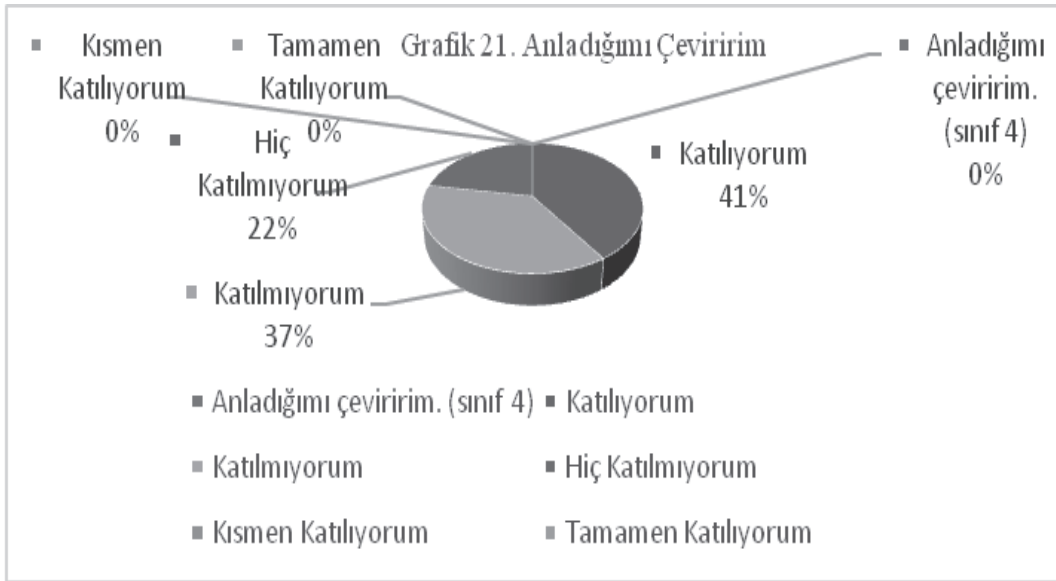
Ankette deneklerin serbest çeviri becerisi ölçülmek amacıyla bu soru yöneltilmiş ve alınan % oranındaki cevaplar (Grafik 19, 20 ve 21) gösterilmektedir.

Şekil 19. Anladığımı Çeviririm

Şekil 20. Anladığımı Çeviririm

Şekil 21. Anladığımı Çeviririm

6.2. Arapça Soru ve Yorumları İkinci Sınıf Öğrencileri

Arapça sorularımız iki ayrı anket olarak düzenlendi. Bunlardan birisi 2. sınıflar için, diğeri ise, 3. ve 4. sınıflar için düzenlenmiştir. Bilindiği gibi Arapça Öğretmenliği bölüm öğrencileri 1 yıl hazırlık okumaktadır. 2. sınıf öğrencileri için aşağıda görüldüğü gibi farklı hazırlanmıştır.

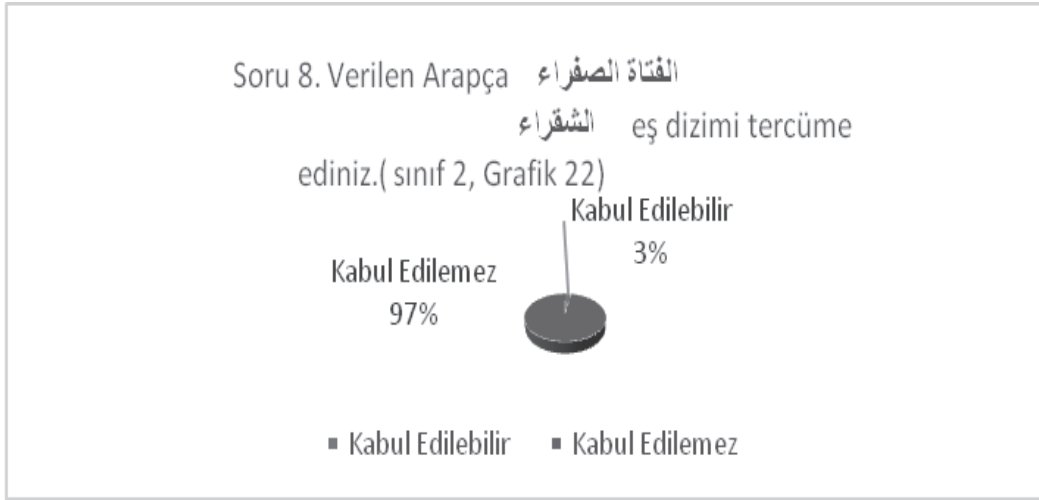
Soru 8. “Verilen Arapça eş dizimi tercüme ediniz.”

Sorusu ve benzeri sorularla, genelde kaynak dil ve hedef dil arasında, özelde ise Arapça ve Türkçe arasında sözcük düzeyinde karşılaşılan çeviri problemlerin üstesinden gelmek üzere deneklerin kuram ve stratejileri uygulama becerisine yönelik araştırma yapılmaktadır.

Soru 8⁵ Yapabilenler için “Kabul Edilebilir” ve çeviri yapamayanlar için de “Kabul Edilemez” ifadesi kullanıldı. Ankete cevap verenlerin %97 oranında kabul edilemez düzeyde çeviri yaptıkları, ancak %3 oranında ise kabul edilebilir düzeyde yapamadıkları (Grafik 22) görülmektedir. Zira eşdizim sözcüklerin oluşturduğu ortaklık sonucunda yeni anlamlar kazandığı ve *bu tür sözcüklerin çevirisinde çağrıştırılan anlamın kolay çevirisi yapılamadığına*⁶ işaret ederek (Grafik 22)’ soru metninde yer alan “sarı kız” şeklinde bir çevirinin Türkçede daha çok “sevimli inek” anlamına geldiği, oysa sarışın anlamının Arapçada “şakra” olduğu bilinmektedir. Nitekim %97 oranında kabul edilemez şeklinde çevirinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Kalıplaşmış ifade düzeyinde çeviri stratejilerinin uygulamaya yansımadağı görülmektedir.

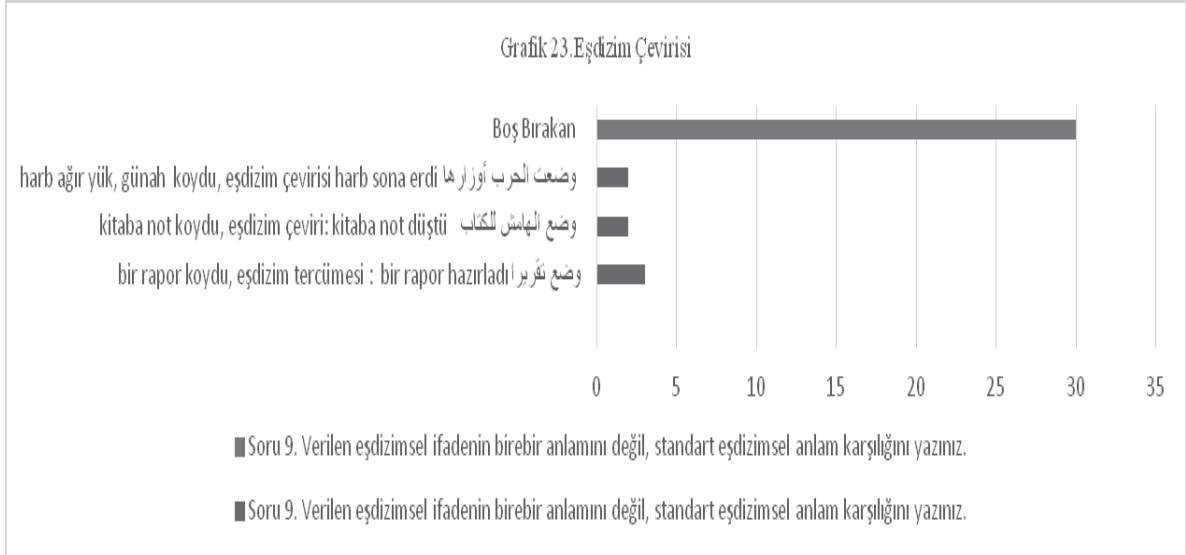
⁵ Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 141.

⁶ Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 141.

Şekil 22. Eş dizimi tercüme ediniz

Soru 9. Verilen eşdizimsel ifadenin birebir anlamını değil, standart eşdizimsel anlam karşılığını yazınız.⁷

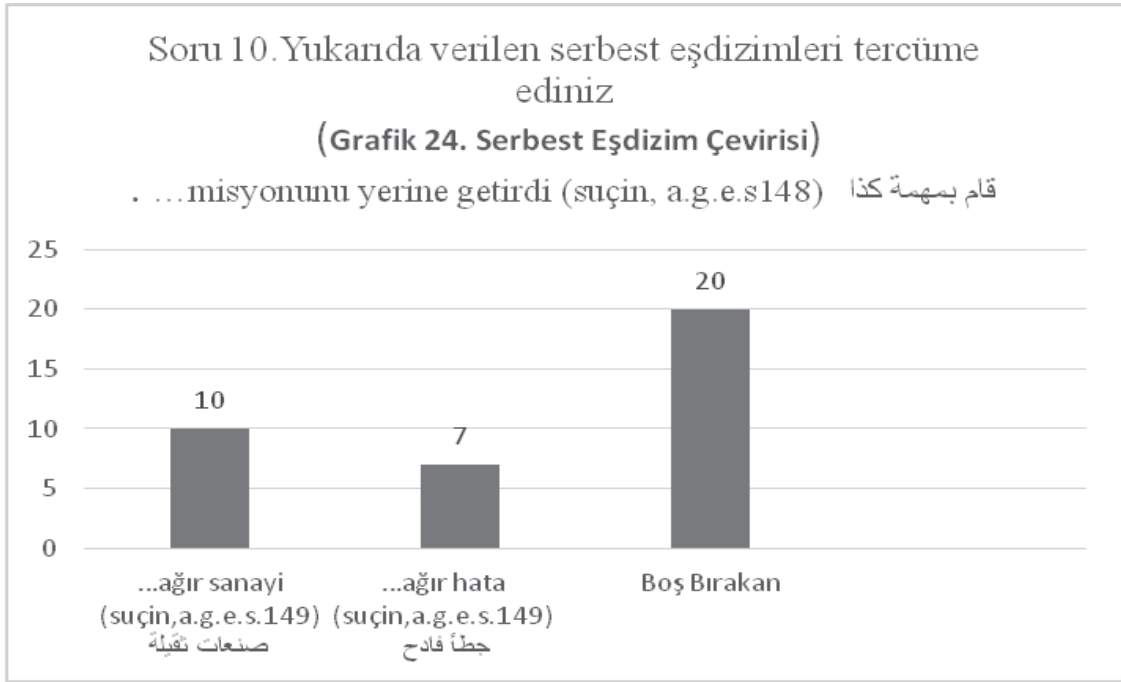
Şekil 23. Eşdizim Çevirisi

Soru 10. “Yukarıda verilen serbest eş dizimleri tercüme ediniz.”

Üç ayrı eşdizim sorulmuş, ancak birinci sırada yer alan eşdizime 20 kişinin boş bıraktığı, ikinci eşdizimi 10, üçüncü eşdizimi ise 7 kişinin tercüme ettiği (Grafik 24) göstermektedir. Öğrencilerin büyük oranda eşdizim çeviri problemleri yaşadıkları, yani çeviride anlam yetersizliği gibi çeviri hatası olduğu anlaşılmaktadır.

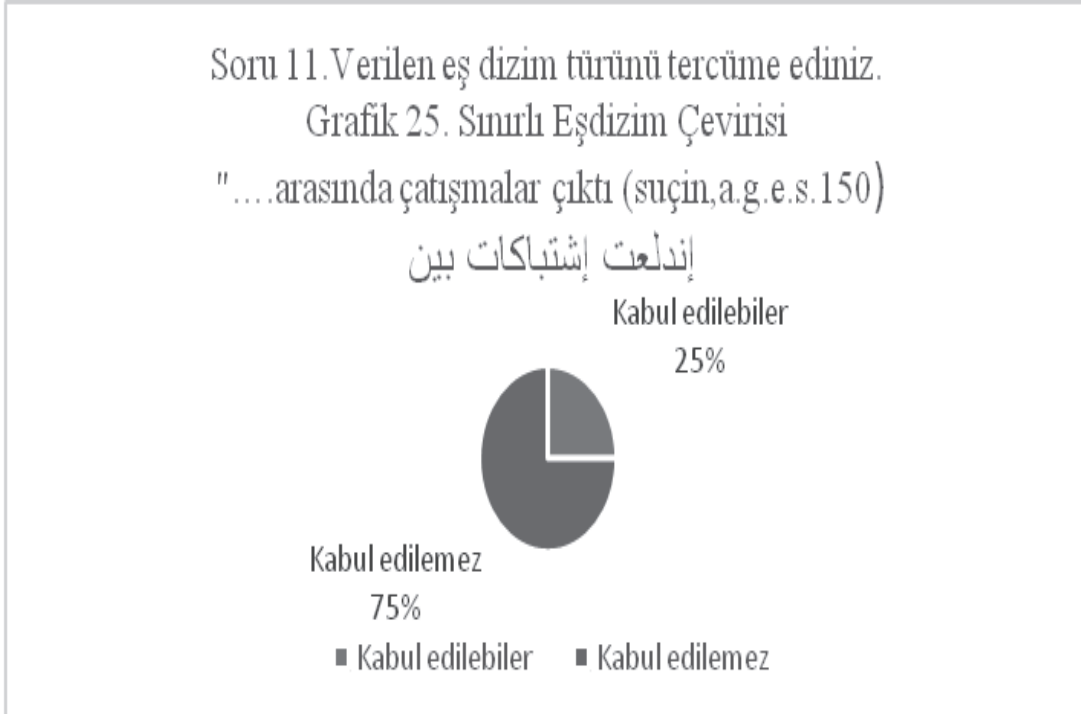
⁷ Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 146, 147, 159.

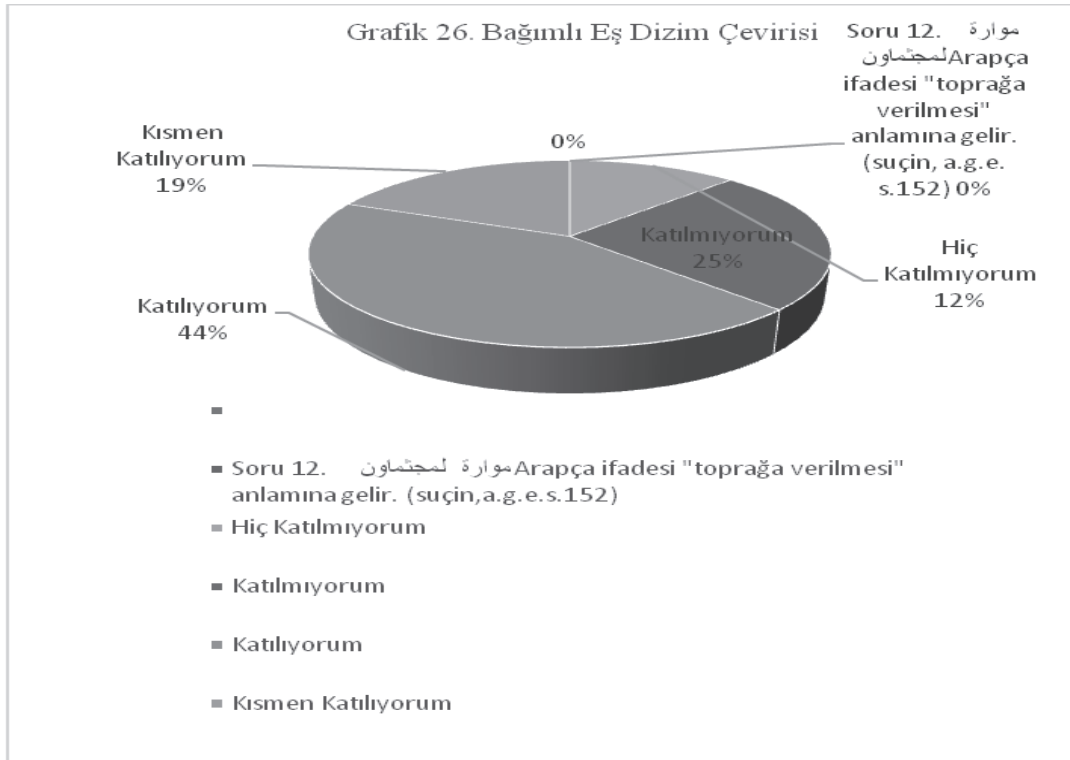
Şekil 24. Serbest Eşdizim Çevirisi

Soru 11. “Verilen sınırlı eşdizim çevirisinin yapılması” istenmektedir. Ancak ankete cevap verenlerin %75 oranında kabul edilemez çeviri yaparken, %25 oranında da kabul edilebilir çeviri yaptıkları (Grafik 25) görülmektedir.

Şekil 1. Sınırlı Eşdizim Çevirisi

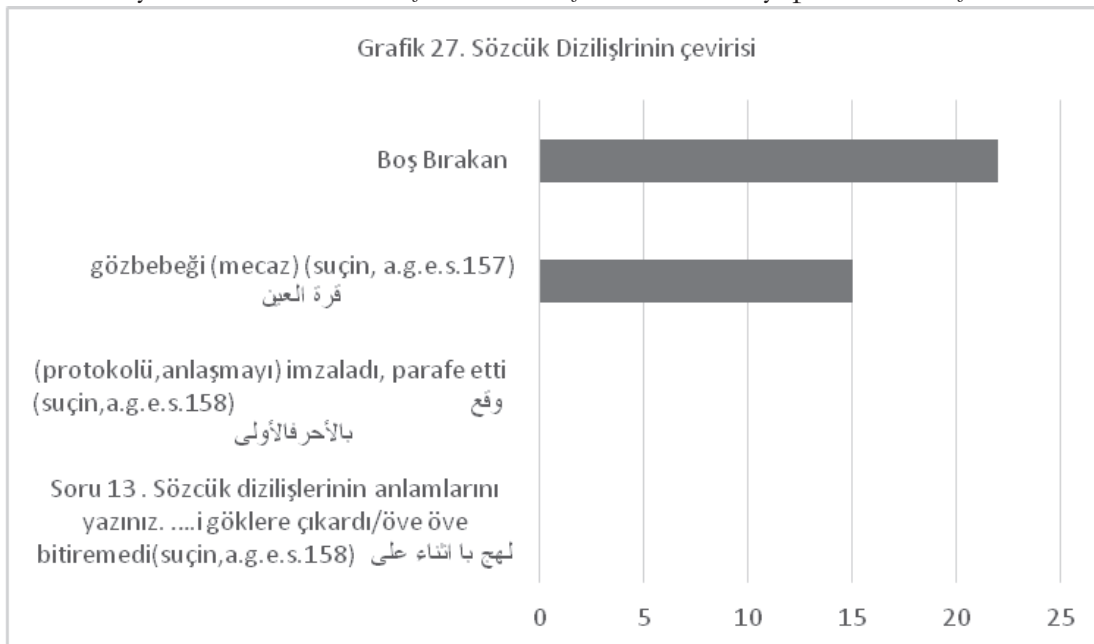
Soru 12. Arapça ifadesi “toprağa verilmesi” anlamına gelir. (Suçın, Öteki Dilde Var Olmak, 152)

Şekil 26. Bağımlı Eş Dizim Çevirisi

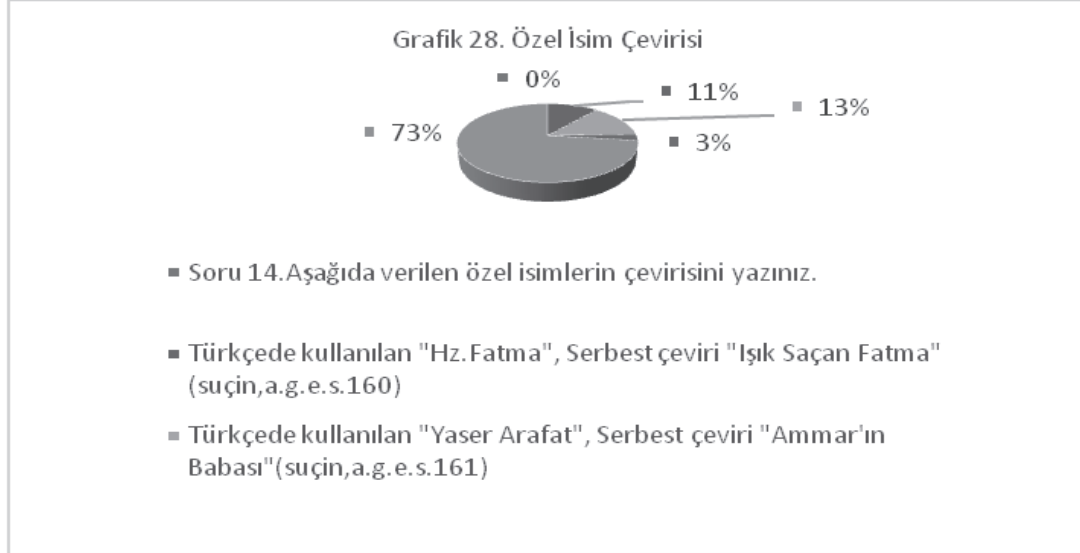
Bağımlı eş dizimin çevirisine bakıldığında %63 oranının katıldığı, toplam olarak %37 oranının ise katılmadığı (Grafik 26) görülmektedir.

Soru 13. “Verilen sözcük dizilişlerinin çevirisi” istenmektedir. Ankete cevap veren 2. sınıf öğrencilerden 15 kişinin “kurretu’layn” dizilişe cevap verdiği, geriye kalan 22 öğrencinin ise boş bıraktığı (Grafik 27) gösterilmektedir. Öğrencilerin büyük oranda sözcük çevirisinde çeviri hataları yaptıkları anlaşılmaktadır.

Şekil 27. Sözcük Dizilişlerinin Çevirisi

Soru 14. “Aşağıda verilen özel isimlerin çevirisini yapınız.” istenilmektedir. 2. sınıf öğrencilerinin %73 oranının özel isim çevirisinde becerilerinin geliştirilmesi gerektiği, üç ayrı özel isim verilmiş ancak bunları dağılımı (Grafik 28) görülmektedir. Arapçadan Türkçeye özel isimlerin çevirisinde sorun yaşandığı açıkça bilinmektedir.

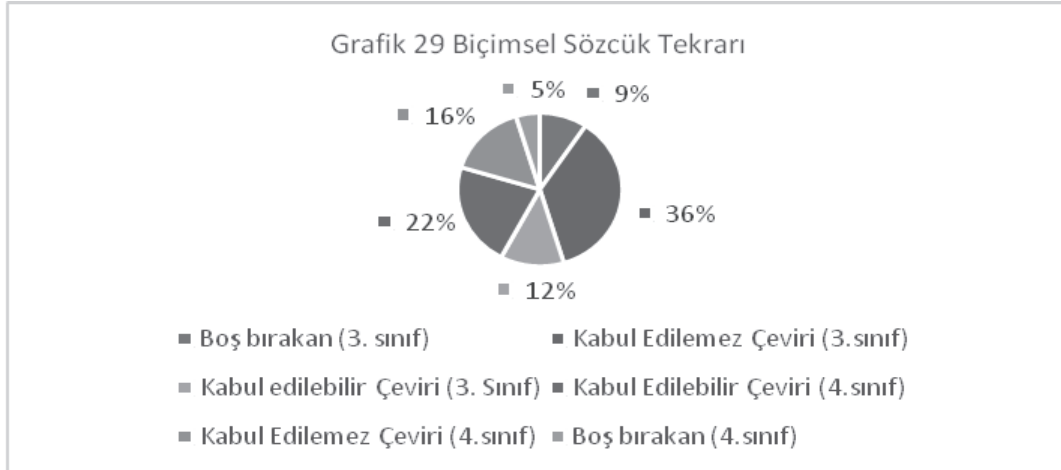
Şekil 28. Özel İsim Çevirisi

Üçüncü/Dördüncü Sınıf Öğrencileri

İkinci anketimiz 3. ve 4. sınıf öğrencilerin 8-14 soruları ortak olarak hazırlanmıştır. Aşağıda belirtilen sorular her iki ayrı sınıfa sorularak verilere ve analiz sonuçlarına ulaşılmıştır. Her iki grubu karşılaştırma imkânı da bulunulduğu inancındayız. Kümülatif Sütun veya Pasta türü grafiklere yer verilmektedir.

Soru 8. “Göğüs kafesimin duvarlarının daraldıkça daraldığını hissetim” anlamına gelen “Biçimsel sözcük tekrarı çevirisi istenmektedir.”

شعرت بجدران قفصی تضيق تضيق و

Şekil 29. Biçimsel Sözcük Tekrarı

Anketimizin Arapça 8. soru, 3. ve 4. sınıf öğrencilerin çevirilerin kabul edilebilirlik düzeyleri 3. sınıf %12, 4. sınıf %22 oranında olduğu, ancak her iki sınıfın hâlâ “biçimsel sözcük tekrarı” konusunda çeviri becerilerinin geliştirilmesi gerektiği, çevirilerinin kabul edilemezlik oranlarına bakıldığında, 3. sınıflardan %36, 4. sınıflardan 16 oranında olduğu (Grafik 29) görülmektedir.

Soru 9. “boşluğun doldurulması. Reklam amaçlı bir uçak maketi .....” Türkçe çevirisinin tamamlanması istenmektedir. Ancak, yapılan çevirilerin yeterliliğine bakıldığında, 3. sınıf öğrencilerinden %3, 4. sınıf ise %8 oranında olduğu (Grafik 30) görülmektedir. Kabul edilemez çeviri oranları ise, 3. sınıf %22, 4. sınıf ise %14 oranında olduğu anlaşılmaktadır. Boş bırakanların oranları da aynı şekilde %20 ve 33 oranında olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda, Arapça çeviri dersleri alan öğrencilerin, Arapça tekrarlı sözcüklerin Türkçeye aktarılmasına ilişkin çeviri becerilerinin geliştirilmesine ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

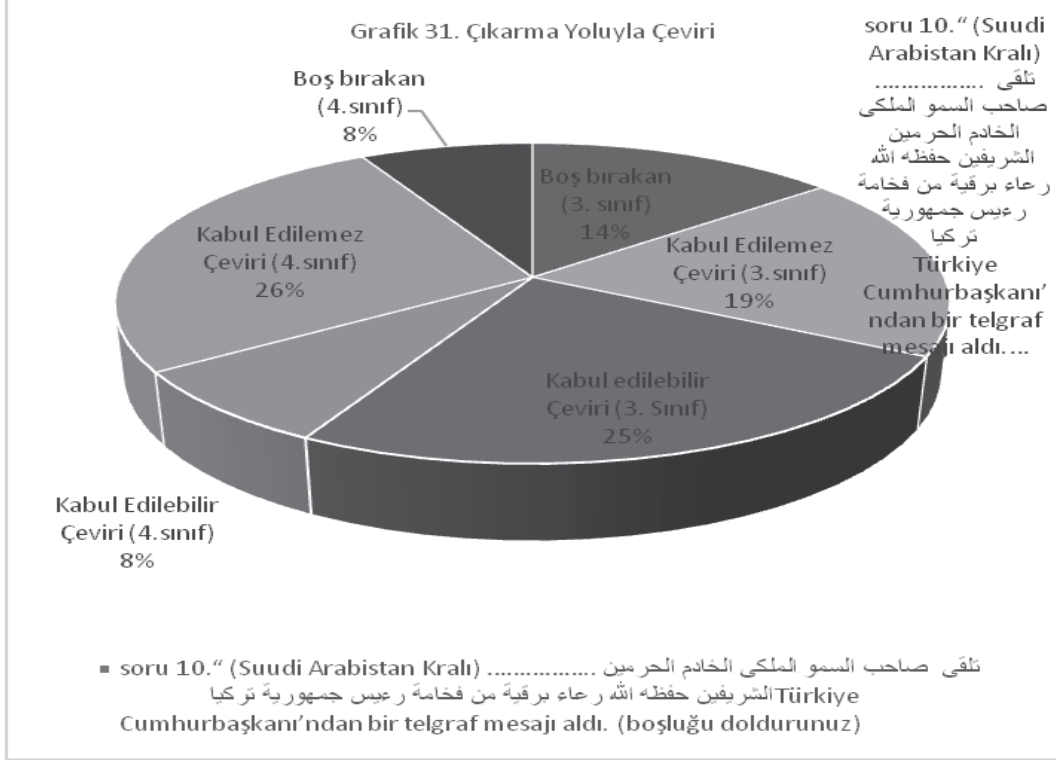
Şekil 30. Arapça Tekrarlı Sözcüğün Anlam Aktarması

Soru 10. “(Suudi Arabistan Kralı) ..... تلقى صاحب السمو الملكي الخادم الحرمين الشريفين حفظه الله رعاء برقية من فخامة رئيس جمهورية تركيا Türkiye Cumhurbaşkanı’ndan bir telgraf mesajı aldı. (boşluğu doldurunuz)⁸

Arapça cümlede yer alan, ancak Türkçede pek kullanılmayan kısımların çıkarılmasına “Çıkarma yoluyla çeviri” denilir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerin çı-

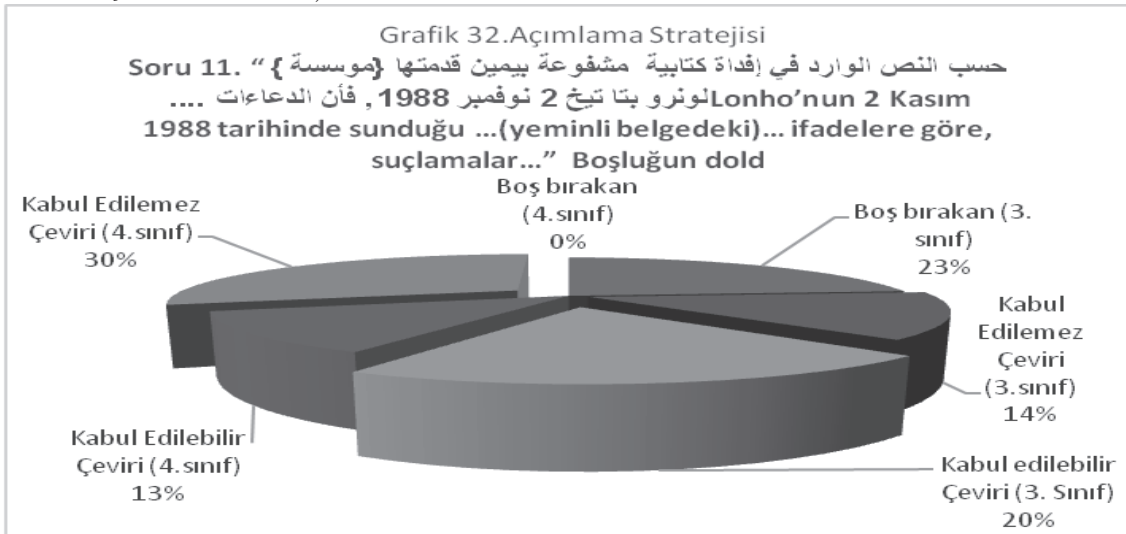
⁸ Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 231.

karma yoluyla çeviri uygulamalarına ilişkin (Grafik 31) gösterilmektedir. Örneğin, 4. sınıfların kabul edilebilir çeviri oranı %8 iken, 3. sınıfların %25 olduğu, 3. sınıf öğrencilerin kabul edilemez çeviri oranı %19, 4. sınıf öğrencileri için %26 olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 31. Çıkarma Yoluyla Çeviri

Soru 11. " حسب النص الوارد في إفداة كتابية مشفوعة بيمين قدمتها {موسسة} لونرو بتا ... Lonho'nun 2 Kasım 1988 tarihinde sunduğu ... (yeminli belgedeki)... ifadelerine göre, suçlamalar..." Boşluğun doldurulması istenmektedir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerin bu metinde geçen altı çizili kavramın "Açıklama Stratejisi"nin kullanılması beklenilmektedir.

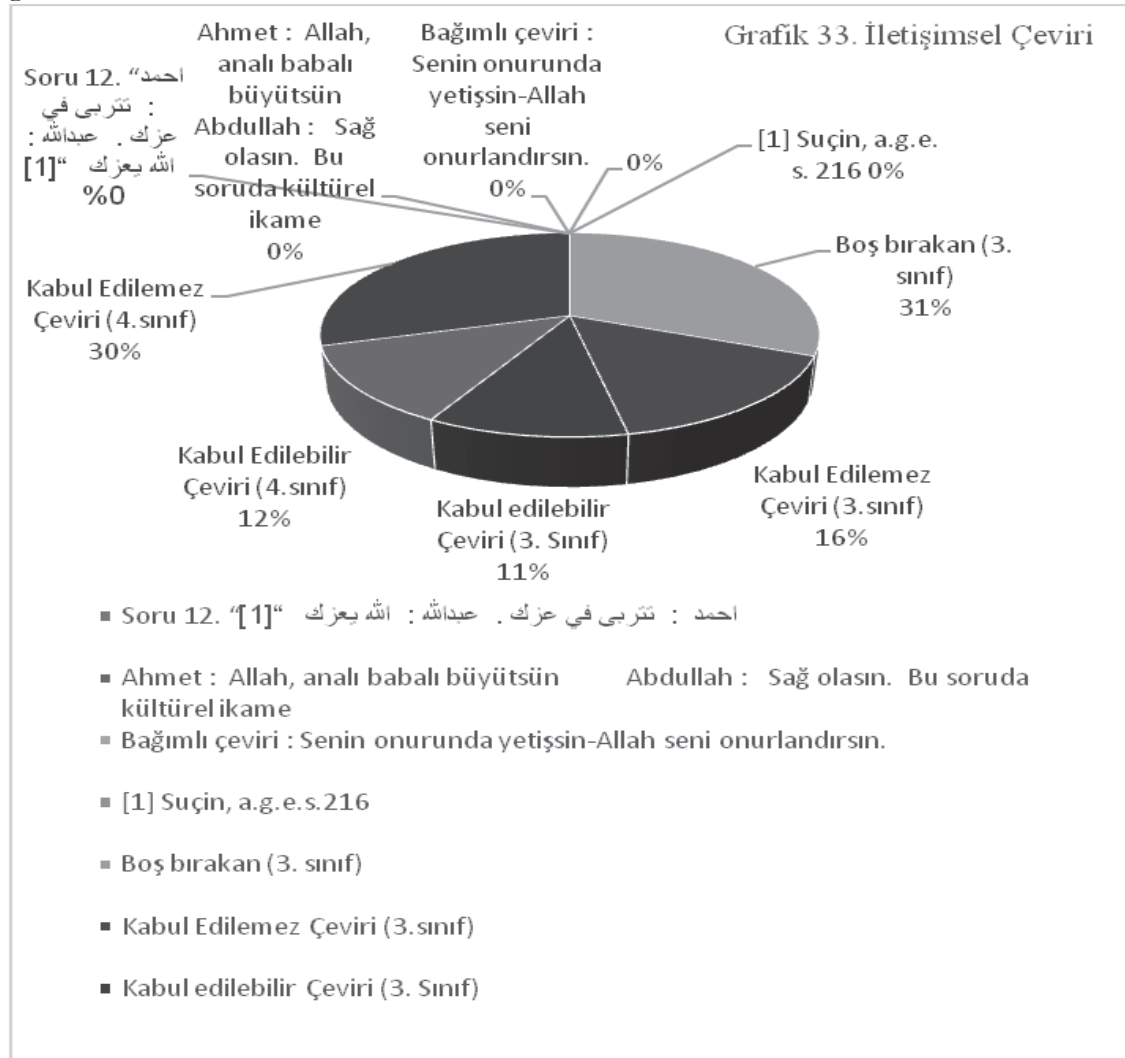

Şekil 32. Açıklama Stratejisi

Kaynak metin sözcüğünü kullanmadan hedef dile açıklama yaparak çeviri biçimidir. Ancak, 3. sınıf öğrencilerin kabul edilebilir çevirisi %20, 4. sınıf öğrencileri ise %13 oranında olduğu (Grafik 32) görülmektedir. Boş bırakan öğrencilerden 3. sınıf %23, 4. sınıf ise %0. Yani, 27 öğrencinin çeviri yaptığı görülmektedir. Boş bırakan olmamıştır.

Soru 12. ”احمد : تترى في عزك . عبدالله : الله يعزك“

Ahmet: Allah, analı babalı büyütsün Abdullah: Sağ olası. Bu soruda kültürel ikame yoluyla çeviri stratejilerinden “iletişimsel çeviri” yapılması hedeflenmektedir. Anketimize cevap veren 3. sınıf öğrencilerin kabul edilebilir çeviri oranı %11, 4. sınıf ise %12 oranında kabul edilebilir çeviri yaptıkları (Grafik 33) görülmektedir.

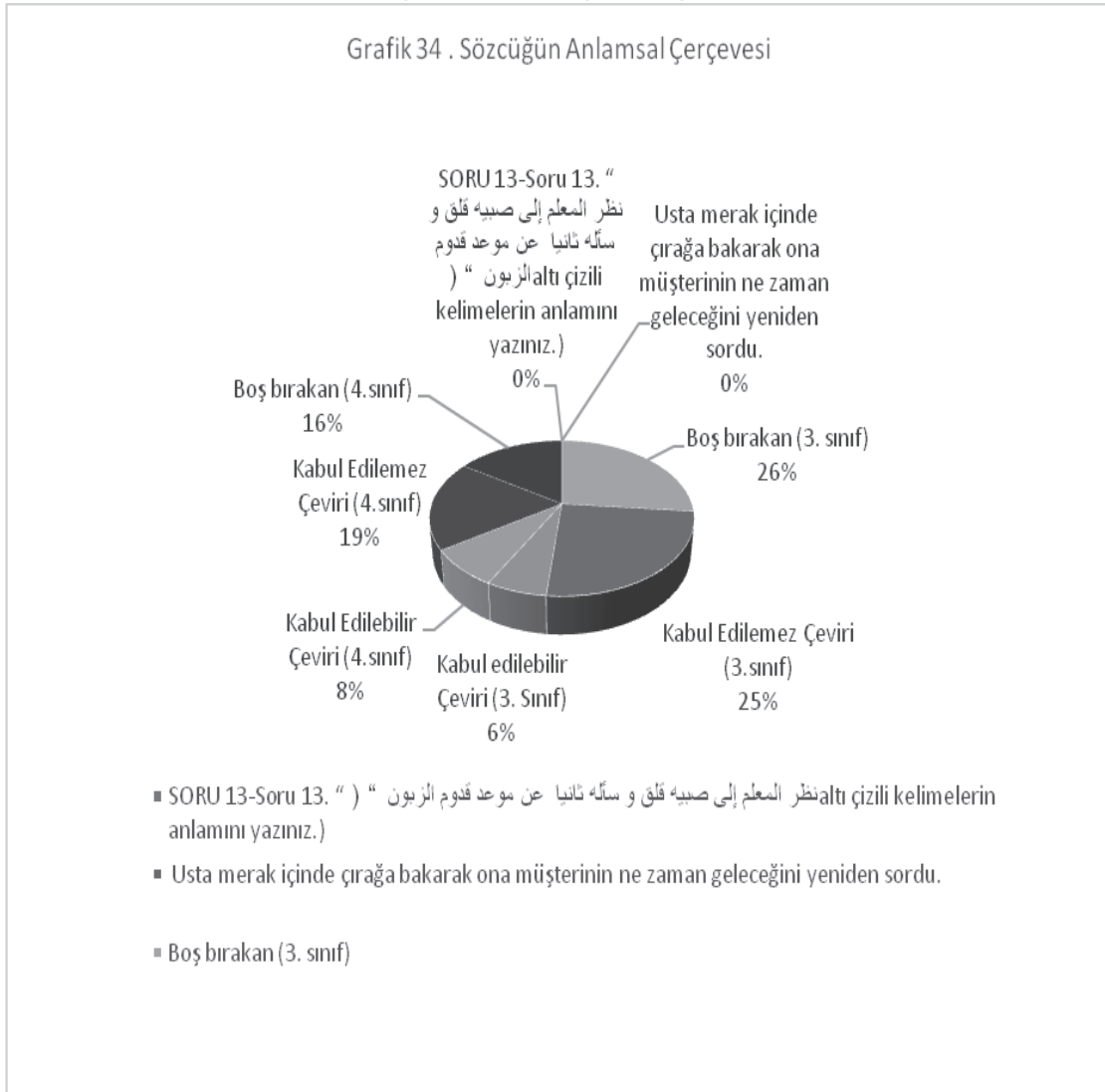
Şekil 33. İletişimsel Çeviri

Arapça öğrencilerin bağımlı çeviriden uzaklaşarak kültürel ikame yoluyla çeviri yapma düzeylerinin geliştirilmesi açıkça anlaşılmaktadır.

⁹ Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 216.

Soru 13. “نظر المعلم إلى صبيه قلق و سأله ثانيا عن موعد قدوم الزبون” (altı çizili kelimelerin anlamını yazınız.) Usta merak içinde çırağa bakarak ona müşterinin ne zaman geleceğini yeniden sordu.¹⁰ Sorunun ankette yer almasının amacı 3. ve 4. sınıf öğrencilerin sözcük düzeyindeki çeviri becerileri arasında sözcüğün “Sözcüğün anlamsal niteliği nedir?” Düz anlamlı, yan anlam, üst veya alt anlamlı mıdır? Sözcük kültürel odaklı mıdır? Metnin türü ve hangi bağlamda kullanıldığı gibi soruların” irdelenerek sözcüğün doğru ve yeterli düzeyde anlamlandırılmasıdır. Ancak, kabul edilebilir çeviri düzey oranlarına bakıldığında (Grafik 34), 3. sınıf %6 iken, 4. sınıf %8 olduğu görülmektedir. Kabul edilemez çeviri oranları ise 3. sınıf öğrencileri %25, 4. sınıf öğrencilerinin ki ise %19’dur.

Sorudaki metni çevirmeyen öğrencilerin oranları 3. sınıf %26, 4. sınıf %16 olduğu (Grafik 34) görülmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin sözcüğün anlamsal çerçevesi konusunda geliştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Şekil 34. Sözcüğün Anlamsal Çerçevesi

¹⁰ Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 73.

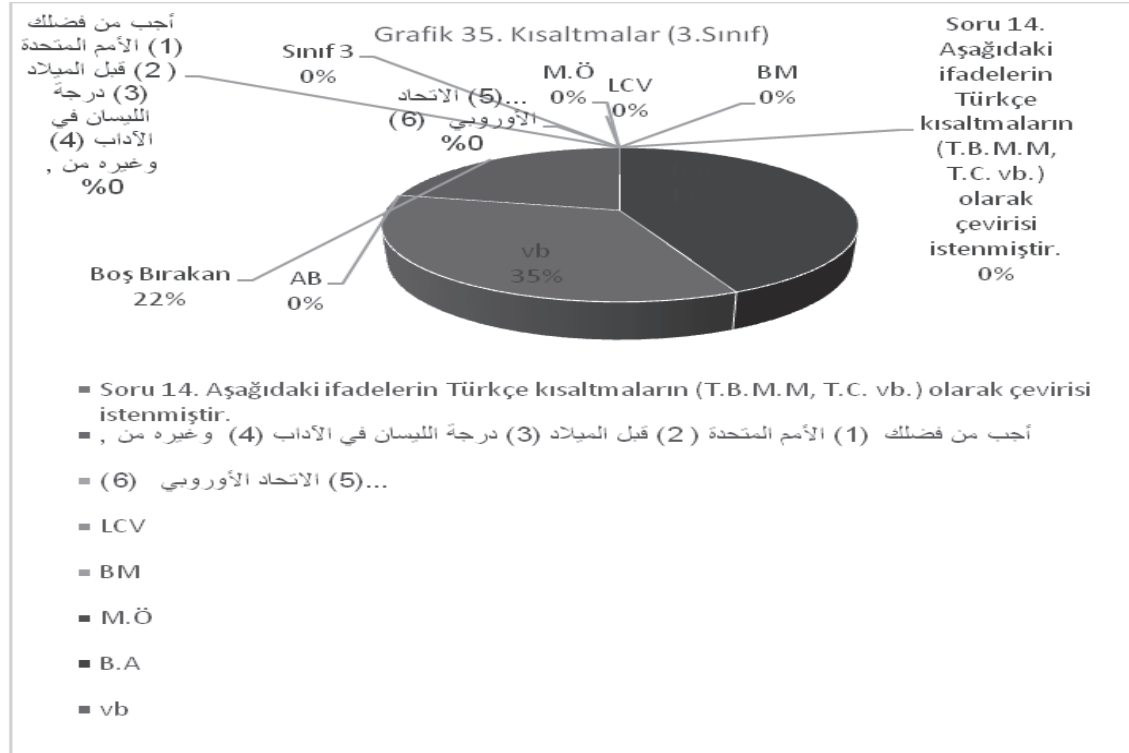
Soru 14. Aşağıdaki ifadelerin Türkçe kısaltmaların (TBMM, TC vb.) olarak çevirisi istenmiştir.

أجب من فضلك (1) الأمم المتحدة (2) قبل الميلاد (3) درجة الليسان في الآداب (4) وغيره من (5)...¹¹ (6) الاتحاد الأوروبي

Başta kuruluş adları ve bilimsel kavramlar olmak üzere metinde tasarruf yapmak amacıyla sözcüklerin ilk harflerinin alınarak kısaltılmasıdır. Diplomatik misyonların davetiyelerine yazılan ve davet edilen kişiden, Lütfen Cevap Veriniz (LCV) telefon numarası, katılıp katılmayacağını ifade eden sözcükler, BA (Bachelor of Arts), vb.(ve benzeri), MÖ(Milattan önce) , AB (Avrupa Birliği), BM (Birleşmiş Milletler) gibi kısaltmaların çevirisinde ulaşılan veriler (Grafik 35) gösterilmektedir.

Bu tür kısaltmaların çevirisi yapılmadan önce çevirmen, yukarıda belirtilen örnek kısaltmalar hakkında kesin bilgisi olmalıdır. Aksi halde, çevirmen kısaltmaları kaynak dilden hedef dile yanlış aktarmış olacaktır.

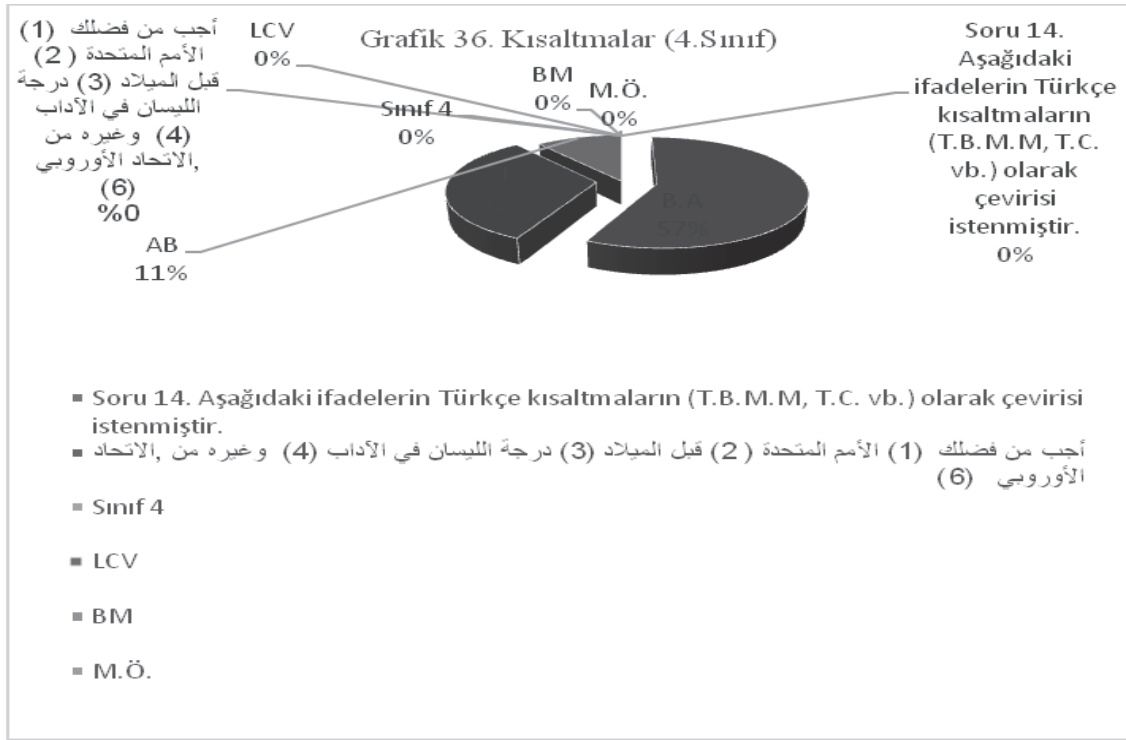
Anketimizin 14. sorusu olan Baş harf kısaltmalara ilişkin 3. sınıf öğrencilerin yaptıkları çeviri beceri düzeylerine bakıldığında %43 oranında BA (Bachelor of arts), %35 oranında vb. kavramını (Grafik 35) cevaplandığı, 4. sınıf öğrencilerin AB %11, vb. %32, BA %57 oranında altı kavramdan üç kavramı çevirdikleri (Grafik 36) görülmektedir. Çeviri dersi alan öğrencilerin kısaltma çevirisi stratejileri konusunda örnek çeviri metin sayısının artırılması ve kültürün geliştirilmesi gerektiği vurgusu yapılmaktadır.

Şekil 35. Kısaltmalar (3. sınıf)

¹¹ Suçin, *Öteki Dilde Var Olmak*, 128-129.

Şekil 36. Kısaltmalar (4. sınıf)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kuramsal Çeviri Yaklaşımları

Bilindiği gibi, çeviri kuramlarını bilen ile bilmeyen arasındaki fark “kaynak-hedef metin” arasındaki ilişkiyi kurarken öncelikle metin türünü belirler, daha sonra talep edilen çevirinin özelliğini, hangi tür stratejileri kullanacağını da belirler. Araştırmamız denekleri arasında yer alan Arapça öğretmenliği öğrencilerinden 3. sınıfların %73’ünün “evet”, %16’sının ise “hayır” diye cevap verdikleri görülmektedir. (Grafik 1) 2. sınıf ise %68 “evet”, %16 “hayır”, %8 cevap vermediği ve %8 ise “hiçbiri”ni işaret ederek “Kuram/Strateji” arasındaki farkın çeviriyle olan ilişkisinde farklı düşündükleri dikkat çekmektedir. (Grafik 2) 4. sınıf öğrencileri ise %89 “evet”, %11 ise “hayır” diye cevap vermesi (Grafik 3) daha belirgin bir yaklaşımı olduğu anlaşılmaktadır. Bu verilerin analizinde ortaya çıkan sonuçlar ise;

- Kuram-Stratejinin soyut olduğu kadar somut örnek metinlerin çevirisi yapılarak bilgi kaybının azaltılmasına ilişkin metin türlerinin açık ve anlaşılır şekilde işlenmesinin çeviri müfredatına konulması,

- Kuram/Strateji arasındaki farkın geçmişte ve günümüzde yapılan çeviri metinleri (şiir, roman, hikâye, haber vb.) örneklerinin her alanda verilmesinin teşvik edilmesi,

- Çeviri sürecinde aktif görev alan her sınıf öğrencinin çevirideki yeterliliğinin sağlanması için ders dışı etkinliklerin planlanması gerektiğine inanılmaktadır.

- Çeviri kuramlarının birbirinden farklı olduğunu söylemişlerdir. Ancak, 4. soruya verilen cevapların verileri analiz edildiğinde:

“Soru 4- *Yapılan çevirinin doğru olup olmadığı sorusuna verilen cevaplara*” ilişkin elde edilen verilerin analizinde; %57 2. sınıf lisans öğrencilerin danışarak doğrulama yaptıklarını açıklarken, %38’i ise bağlam, soru cevap anahtarı, internet, sözlük gibi araç ve işlemleri içeren “kontrol” yöntemini kullandıklarını (Grafik 10) göstermektedir.

Öte yandan, 3. sınıf lisans öğrencilerin aynı soruya verdikleri cevapların analiz sonucunda elde edilen verinin; %62 bağlam, çeviriyi doğrularken, %14’ü ise dilsel yaklaşım yöntemini kullandıkları anlamına gelmektedir. (Grafik 11)

Lisans 4. sınıf öğrencilerin aynı soruya verdikleri cevaplardan; %66 boş bıraktığı, %11 çeviri doğrulamasını sözlük ile yaptığı, %22 ise danışma ve kontrol yöntemi kullandıkları (Grafik 12) göstermektedir.”

Bu bağlamda, öğrencilerin teori düzeyinde kuramsal yaklaşımları öğrendikleri ancak beceri düzeyinde geliştirilmesine yönelik (PUKÖ) döngüsü gibi yeni yaklaşımlara ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ise, öğrencilerin 2. sınıftan itibaren kuramsal çeviri yaklaşımlarını, strateji düzeyinden çeviri biliminin uygulamalı bir bilim dalı olması nedeniyle çeviri uygulamalarının yeniden gözden geçirilerek uygulamaların planlı, kontrollü ve sonuçlarına odaklanarak çeviri müfredatın gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Arapça-Türkçe Çeviri Zorluğu

Ankette yer alan 2. soruda “Arapça-Türkçe çeviri zorluğu” çeviri dersi alan öğrencilerin algısına yönelik olup sınıf düzeylerine bakıldığında; 2. sınıflar “evet” 89 oranındadır. Zor olmadığına inanların ise %5 olduğu (Grafik 4) görülmektedir. Oysa 3. sınıfların %51 Arapça-Türkçe zor olduğunu kabul ederken, %38 ise kolay kabul etmektedir. (Grafik 5) Buna karşılık, 4. sınıf öğrencilerin %89’u ise aynı sorudaki “ evet”, %11 ise “ hayır” diyerek Arapça-Türkçe çevirisi konusunda inançlarını (Grafik 6) göstermektedir.

Her sınıf için oranlar kıyaslandığında Arapça-Türkçe zor olduğu anlaşılmaktadır. Arapça çeviri dersi alan öğrencilerin çeviri zorluğu algısına yönelik ayrıca bir çalışmaya ihtiyaç olduğu düşüncesindeyiz. Zorluk derken kapsam ve sınırı konusunda ayrıntılı bilgiye sahip olmadığımızı belirtmek isteriz. Fakat zorluk algısının müfredat kapsamında değerlendirilmesinin uygun olduğu düşünülmektedir.

Arapça Çevirinin Epistemolojisi

Ankette yer alan 3. ve 4. sorular, sözcük ve cümle düzeyinde çevirinin epistemolojisi, yani geçerlilik-güvenirlilik, kabul edilebilirlik-kabul edilemezlik gibi hususlar sorgulanmaktadır. Her üç sınıfın verdiği cevaplardan elde edilen verilerin analizinde çeviri biliminin çeviri sorunlarına ilişkin önerdiği yöntem veya stratejilerin etkin kullanılması yönünde Planla-Uygula-Kontrol-Önlem al (PUKÖ) teşvik, tercih ve öncülük yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Suçın, Öteki Dilde Var Olmak yapıtında “Kuramsal Çeviri Yaklaşımları, Sözcük Düzeyinde Çeviri Sorunları, Kalıplaşmış İfade Düzeyinde Çeviri Sorunları ve Genel Çeviri Stratejileri” sistematik bir yaklaşımla, çevirinin epistemolojik değerini anlatmaktadır. Nitekim ankette yer alan sorularımız bahse konu yapıta atıf yapılarak hazırlanmıştır. Örneğin, Lisans 2. sınıf öğrencilerinden %43’ü sözlük kullandığını, %24’ü ise yorum yöntemini kullandığını, %14’nün ise tahmin etmeye başvurduğu (Grafik 9) anlaşılmaktadır.

Her sınıf için teorik öğrenilen çeviri kuram ve stratejilerin beceri düzeyinde kullanılması halinde, yeterli düzeyde çevirinin yapılabileceği gibi kayıp edilen bilgi oranın azalacağı (Grafik 7, 8, 9, 10, 11, 12) gösterilmektedir.

Arapça Çevirmenleri

Arapça çeviri tarihi, geçmiş ve günümüz çevirmenleri hakkında öğrencilerin tutum, yaklaşım ve sahip oldukları kültür merak edilmiştir. Bu amaçla, 5. sorunun cevap verileri analiz edildiğinde günümüz çevirmeni olarak Mehmet Hakkı Suçın, Erdinç Doğru ve İbrahim Hakkı Polat gibi Fakülte hocaların öncelikle tanındığı, ancak geçmişteki ve günümüz diğer çevirmenler hakkında bilgiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. (Grafik 13, 14, 15)

Çeviri derslerinde Arapça çevirmen tarihinin okutulmasının çevirinin anlaşılması, sevilmesi ve ilham alınması açısından önemli olduğu, düşüncesindeyiz.

Arapça Çeviri Alan Bilgisi

Öğrencilerin hangi alanda çeviriye ilgi duydukları ve çeviri yapma becerilerine yönelik elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ulaşılan sonuçların; 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerin genel olarak en az teknik alanda %3’ü çeviri metinleri yaparken, en çok %57’si diğer alanlarda yaptıkları, edebiyat, ekonomi ve sosyal alanlara ilişkin oranlara da bakıldığında sistematik metin türü dağılımının, Planla-Uygula-Kontrol-Önlem Al (PUKÖ) döngüsü kapsamında yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuçlar, 2. sınıftan itibaren çeviri ders müfredatında çeviri yapılacak olan metin türlerinin öncelikle belirlenmesinin; daha verimli, etkin, ekonomik ve çeviri kalitesinin gelişmesinde öncü olacağını belirtmek isteriz. (Grafik 16, 17, 18)

Sözcük düzeyinde Çeviri Sorunları

Sözcük düzeyinde çeviri sorunlarına ilişkin örnekler alınarak ankette yer verilen sorularımız;

- Sözcüğün anlam çerçevesi,
- Sözcüksel Anlam Türleri,
- Arapçada Biçimsel ve Anlamsal Sözcük Tekrarı,
- Eksilti Çerçevesinde Çeviri Sorunları,
- Özel Adların Hedef Dile Aktarılması,
- Kültürel Farklılıklardan Kaynaklanan Çeviri Sorunları gibi hususları

kapsamaktadır.

Bütün denek sınıflar için kabul edilebilir veya edilemez çeviri şeklinde sınıflandırılmıştır. Bunlara ilişkin 2. sınıf oranlara (Grafik 22-36), 3. ve 4. sınıf oranlarına (Grafik 8-14) bakıldığında çevirinin epistemolojik açıdan birçok problem yaşandığı ve bunların üstesinden gelmenin yegâne çözümünün çeviri sürecinde kuram ve strateji becerilerinin uygulama düzeyinde geliştirilmesi gerektiği düşüneyiz.

Bu bağlamda, çeviri türleri ve serbest çeviri türlerinin hangi metinlerin çevirilerinde kullanılacağına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlamına geldiği düşünülmektedir. Ki kuramsal çeviri yaklaşımlarında da aynı yaklaşımı göstermişlerdi. Böylece, öğrencilerimizin çeviri ders müfredatındaki çeviri türlerinin daha açık, anlaşılır, uygulamalı ve sonuçlarının izlenebilir ve ölçülebilir planlanmasının uygun olacağına katılmaktayız.

KAYNAKÇA

- Ağıldere, Suna, & Ceviz, Nurettin. *Bildiriler, 10. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi. 2, 612. Ankara: Bizim Büro, 2010.
- Akbulut, Ayşe Nihal. *Söylenceden Gerçeğe*. İstanbul: Multilingual, 2004.
- Başdemir, Hasan Yücel. *Epistemoloji Temel Metinler*. Ankara: Hitit, 2011.
- Büyüköztürk, Şener. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 19. Baskı. Ankara: Pegem, 2015.
- Cevizci, Ahmet. *Bilgi Felsefesi*. İstanbul: Say, 2010.
- Karantay, Suat.)“Çeviri Eğitiminde Biçimsel Çözümleme ve Yazar-Çevirmen İşbirliği,” Çeviribilim I. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Suçin, Mehmet Hakkı. *Öteki Dilde Var Olmak*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2017.
- Yazıcı, Mine. *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları* 2. Baskı. İstanbul: Multilingual, 2010.
- Yücel, Faruk. *Çevirinin Tarihi*. İstanbul: Çeviribilim, 2016.